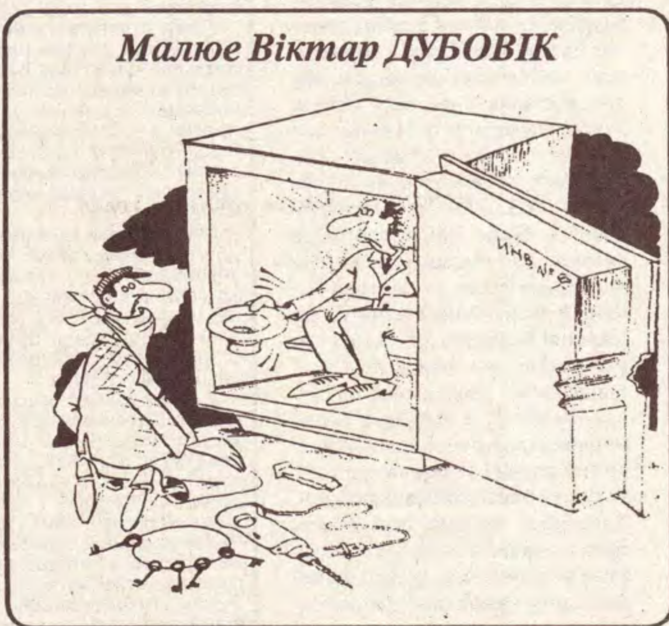
БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

11 жніўня 1994 г.
Чацвер
№ 87 (13804)
Кошт у розніцу 100 рублёў
Выдаецца з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

Кур'ер "ЧЗ"

Днямі адбылася сустрэча прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі з галоўнымі рэдактарамі рэспубліканскіх газет і часопісаў.

Адбыўся шчыры зацікаўлены дыялог па пытаннях фарміравання інфармацыйнай прасторы Беларусі, прыярытэтных напрамках развіцця прэсы, яе дэмакратызацыі, а таксама аб фінансавым становішчы выданняў.

Адзначаючы складанасць эканамічнага становішча Беларусі, прэзідэнт падкрэсліў важнасць узаемадзеяння з прэсай, яе ролі ў пабудове дзяржаўнасці Беларусі, суверэнітэту, абароне гонару як прэзідэнта, так у яго асобе і рэспублікі.

Адметна тое, і гэта неаднаразова падкрэслівалася, што прэзідэнт гатоў да пастаяннага дыялогу з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі, іх разумнай падтрымкі як фінансавай, так і новых пачынанняў, што б дапамагала ў гэты цяжкі час выданням зарабляць грошы. Аляксандр Лукашэнка з разуменнем аднёсся і падтрымаў ідэю стварэння прэс-банка, акцыянерамі якога маглі б стаць сродкі масавай інфармацыі, і які б мог адыгрываць вялікую ролю ў станаўленні дэмакратычнай, незалежнай ад дзяржавы, прэсы.

У заканчэнне Аляксандр Лукашэнка прапанаваў стварыць з галоўных рэдактараў групу прадстаўнікоў для выпрацоўкі дзяржаўнай палітыкі ў адносінах да сродкаў масавай інфармацыі.

Што ў кішэні прэзідэнта?

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка прадставіў дэкларацыю аб сваіх даходах для публікацыі яе ў сродках масавай інфармацыі.

Як вынікае з дэкларацыі, прэзідэнт не мае ўласнасці ў выглядзе прадпрыемстваў, жылых памяшканняў і іншай нерухомай маёмасці, зямельных участкаў. З красавіка 1985 года сям'я Лукашэнкі жыве ў пасёлку Рыжкавічы Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці ў службовым доме, карысная плошча якога — 55 квадратных метраў, з надворнымі пабудовамі і прысядзібным участкам 0,25 гектара. На час работы на пасадзе прэзідэнта Рэспублікі Беларусь яму прадастаўлена службовая рэзідэнцыя ў Мінску.

Грашовы ўклад прэзідэнта ў Шклоўскім раённым аддзяленні ашчаднага банка складае 16 тысяч 64 рублі і 21 капейку. Укладаў у іншых банках, акцый і іншых каштоўных папер прэзідэнт не мае, таксама як не мае сваёй долі ў статутных фондах суб'ектаў гаспадарання. Наяўныя сродкі прэзідэнта не перавышаюць межаў заработнай платы, якая з мая па ліпень 1994 года склала 1602631 рубель. Іншых крыніц даходаў, якія падлягаюць падаткаабкладанню, прэзідэнт не мае.

Прадстаўляючы дэкларацыю аб сваіх даходах, Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што ўласнасць і даходы прэзідэнта, іншых вышэйшых службовых асоб дзяржавы будуць заўсёды даступныя для кантролю, а публікацыя гэтай дэкларацыі дае права любым грамадскім аб'яднанням, партыям, прыватным асобам праверыць праўдзівасць прадстаўленых звестак.

БЕЛІНФАРМ.

Сімвал духоўнага адраджэння

"Упершыню ў нашай рэспубліцы будзе адзначацца Дзень беларускага пісьменства і друку. Сёлета ён выпадае на 4 верасня", — паведаміў журналістам Анатоль Бутэвіч, міністр культуры і друку.

— Мы маем намер святкаванне Дня пісьменства і друку зрабіць агульнанародным сімвалам духоўнага адраджэння Беларусі, — сказаў Анатоль Іванавіч. — Ва ўсіх славянскіх народаў ёсць такія ўрачыстасці. Цяпер і ў нашай краіне штогод у першы тыдзень верасня будзе праводзіцца гэта свята.

Першай сталіцай народнай урачыстасці будзе старажытны Полацк — калыска беларускай дзяржаўнасці і культуры, горад, неразрыўна звязаны з імёнамі асветніцы Ефрасінні Полацкай і першадрукара Францыска Скарыны. У далейшым сталіца свята будзе мяняцца.

— Цяперашнія мерапрыемствы, прысвечаныя Дню пісьменства і друку, будуць праводзіцца па ўсёй краіне на працягу тыдня: з 28 жніўня па 4 верасня, — удакладніў А.Бутэвіч. — Яны пройдуць пад знакам першых урокаў, лекцый, семінараў па тэмах: "Пісьменства і друк Беларусі", "Крыніца культуры і духоўнасці народа".

У рамках святочнага тыдня адбудзецца і навукова-творчая экспедыцыя "Дарога да святыняў". Яна пройдзе па старажытных цэнтрах беларускай культуры— Навагрудку, Нясвіжы, Тураву, Оршы да Полацка. А асвеціць такі няблізкі шлях лампадка са святым агнём ад труны Гасподняй, які запалены ў 1992 годзе ў Іерусаліме і захоўваецца ў Свята-Духавым Кафедральным Саборы ў Мінску. Затым лампадка будзе знаходзіцца ў жаночым манастыры ля мошчаў Вялікай Ефрасінні Полацкай, заступніцы Беларусі.

Свята пісьменнікаў, журналістаў, выдаўцоў і паліграфістаў плануецца адкрыць у Мінску ўрачыстым сходам 2 верасня ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры Беларусі. Тут пройдзе ўручэнне дзяржаўных узнагарод творчым работнікам. Адбудзецца святочны канцэрт майстроў мастацтваў. Апагеем свята будзе 4 верасня мітынг у Полацку, куды запрошаны прадстаўнікі беларускай дыяспары з іншых краін свету, а таксама замежныя госці.

Святлана КУЛІКОВА.

Трывожнае "лідэрства"

Смаргонскі райвыканкам падвёў вынікі працы раёна за першае паўгоддзе 1994 года. Зафіксаваны спад вытворчасці амаль на трэць вышэй, чым у студзені–чэрвені мінулага года. Больш чым на 40 працэнтаў знізілася вытворчасць тавараў народнага спажывання.

Сумна, але ў "лідэрах" тут аказаліся нават вядомыя ўсёй рэспубліцы мясцовы камбікормавы і Сольскі завод для сушкі агародніны.

Павел МЯГКОЎ.

Гарым ... і жартуем

Учарашняя ноч абавязкова запомніцца мінчанам. Нарэшце пайшоў такі доўгачаканы і споры дождж. Нібыта дзеці, забыўшыся пра сон, мы радаваліся жаданай вільгаці. Але, мусіць, самыя шчаслівыя былі ў гэты час пажарныя, якіх літаральна замучыла панаваўшая апошнія паўтара месяца спёка. Як адзначыў намеснік начальніка атрада ваенізаванай пажарнай службы Першамайскага раёна г.Мінска Уладзімір Гарэлікаў, яго падначаленыя працавалі ў гэты час на мяжы магчымага. Тушылі палаючыя кватэры і падвалы, сметнікі і траву. 73 выезды толькі за ліпень.

Шмат бачылі гэтыя людзі, і здзівіць іх цяжка. Але даводзіцца здзіўляцца людской бесклапотнасці. У такую спёку жыхары Уручча, напрыклад, літаральна захварэлі на забыўлівасць — перасталі выключаць электрапліты. Ці такое вось назіранне. Нягледзячы на значную работу раённай інспекцыі дзяржнагляду па прафілактыцы пажараў, на прынятае Мінгарвыканкамам палажэнне аб папярэджанні надзвычайных сітуацый у сувязі з гарачым надвор'ем, згодна з якім за курэнне ў лесе можна атрымаць 50 тысяч рублёў штрафу, а верхняя планка спагнання дасягае аж 5 мільёнаў рублёў, многія бяздумна паводзяць сябе ў лесе, у зонах адпачынку. Бывалі дні, калі пажарным даводзілася па некалькі разоў выязджаць на тушэнне травы, лясных масіваў. І яшчэ хацелася сказаць пра адну акалічнасць. Не змяншаецца колькасць "жартаўнікоў", якія звоняць па тэлефоне 01. У.Гарэлікаў назваў такую лічбу. У мінулым месяцы 25 выездаў былі дарэмнымі.

Небяспека ўзнікнення пажараў застаецца. Будзем памятаць пра гэта.

Вера ШЧЭЦІНА.

Курсы валют на 10 жніўня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	26400	27200	16600	17100
"Прыор"	26500	27000	16600	16950
"Дукат"	26300	27200	16500	17200

Завершана рэканструкцыя унікальнага паркава-замкавага комплексу ў Нясвіжы. І вось цяпер вядомы замак Радзівілаў з яго цудоўным паркам, старажытнымі дрэвамі, чыстымі сажалкамі, лужкамі, чыгунным ліццём агароджаў, алеямі, скульптурамі і помнікамі паўстаў ва ўсёй прыгажосці такім, як сто гадоў таму. Зазззяўшы харастром, ажыла даўніна.

Нясвіж з яго старажытнымі помнікамі — касцёлам, гарадской ратушай, замкам Радзівілаў і прылягаючым да яго паркам — гонар, гістарычная рэліквія беларусаў. Тут у 1562 годзе Сымон Будны надрукаваў на беларускай мове свой "Катэхізіс", тут вучыліся вялікія паэты Уладзіслаў Сыракомля і Якуб Колас, пісьменнік Кузьма Чорны.

Раман КАБЯК, БЕЛІНФАРМ.

ПАТРАБУЕЦЦА ДАПАМОГА

Каб не згас факел надзеі!

Спешыал Алімпікс Інтэрнэшнл — сусветны рух інвалідаў, створаны сям'ёй Кенэдзі 25 гадоў, атрымаў развіццё больш чым у 120 краінах свету.

Дабрачынная праграма Спешыал Алімпікс заклікана ажыццяўляць спартыўна-аздараўленчыя мерапрыемствы, а таксама праводзіць спецыяльныя Алімпійскія гульні (летнія і зімовыя) праз кожныя 2 гады для дзяцей з недахопамі разумовага і фізічнага развіцця. Гэтыя мерапрыемствы дадуць ім магчымасць смялей увайсці ў грамадства ва ўмовах, пры якіх іх прымаюць, паважаюць і даюць магчымасць стаць карыснымі для гэтага грамадства.

Тры гады таму ў гэты рух уключылася і Беларусь. Заснавальнікамі Беларускага камітэта Спешыал Алімпікса з'яўляюцца Міністэрства адукацыі і замежнае прадпрыемства "Дынасты Юнівеселе" (ЗША). Спонсары яго — Беларускі фонд "Дзецям Чарнобыля", Беларускі дзіцячы фонд, таварыствы інвалідаў, сляпых, глухіх, Дзяржаўны камітэт па фізкультуры і спорту Рэспублікі Беларусь, Беларускі фонд міласэрнасці і здароўя, рэспубліканскі Цэнтр па экскурсіях і турызму, Мінская праваслаўная царква Аляксандра Неўскага і інш.

Беларускія дзеці-інваліды і дзеці з недахопамі разумовага і фізічнага развіцця пад кіраўніцтвам вопытных трэнераў і настаўнікаў фізічнай культуры займаюцца па 30 відах спорту. Яны спаборнічаюць спачатку ў школах, клубах сярод роўных сабе, затым выступаюць на раённых, гарадскіх, абласных спаборніцтвах, алімпіядах, фестывалях і толькі самыя моцныя прадстаўляюць свой горад і вобласць на рэспубліканскіх спаборніцтвах, якія арганізуе Беларускі камітэт Спешыал Алімпікс.

Нашы школьнікі-інваліды ўжо неаднаразова выступалі ў еўрапейскіх і еўраазіяцкіх турнірах, прымалі ўдзел у зімовых алімпійскіх гульнях у 1993 г. у Зальцбургу (Аўстрыя), якія арганізоўваў і праводзіў Спешыал Алімпікс Інтэрнэшнл. Яны заваявалі 52 залатыя, 12 сярэбраных і 15 бронзавых медалёў. Цяпер нашы спартсмены-інваліды рыхтуюцца да летніх Алімпійскіх гульняў, якія будуць праходзіць у г.Нью-Хевене ў ЗША у 1995 годзе, дзе выступяць у 7 відах спорту. Ужо вызначана дэлегацыя Рэспублікі Беларусь: 30 дзяўчынак і хлопчыкаў і 6 трэнераў.

У рэспубліцы 315,8 тысячы дзяцей-інвалідаў. Аб'яднаныя пад флагам Беларускага камітэта Спешыал Алімпікса, яны гавораць: "Дай мне магчымасць перамагчы. Але калі я не змагу, то няхай я буду смелым у гэтай спробе".

Даць ім шанц перамагчы — наша задача!

Наш адрас: Беларускі камітэт Спешыал Алімпікс. Рэспубліка Беларусь, 220010, г. Мінск, плошча Незалежнасці, дом 9, пакой 309, тэл.20-11-86. Наш разліковы рахунак 1141411 у гарадской дырэкцыі Белбізнесбанка ў г.Мінску, код 764. Валютны рахунак 701070329 у гарадской дырэкцыі Белбізнесбанка г.Мінска.

Валянцін ШУХ, прэзідэнт Беларускага камітэта Спешыал Алімпікс.

Ф. СП-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63129** (індэкс выдання)

ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА Колькасць камплектаў

на 1994 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

ПВ | месца | літар

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету **63129** (індэкс выдання)

ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

Кошт	падпіскі	____ рублёў.	Колькасць камплектаў	
	пераадрасоўкі	____ рублёў.		

на 1994 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

Распачалася падпісная кампанія на чацвёрты квартал 1994 года. Для тых, хто прайшоў з "Чырвонай зменай" пэўны шлях і хто з цікавасцю вывучае спіс перыядычных выданняў, каб спыніцца на адным з іх, нагадваем падпісны індэкс нашай газеты — 63129. Падпісная цана — 12 тысяч рублёў на 3 месяцы. На беларускія выданні падпіска завершыцца 15 верасня, на расійскія — 10-га.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

Дзяжурны па выпуску Павел СІМАНАЎ.

"Суперчэннэл"

Фестываль з паўднёвым акцэнтам

У бразільскім горадзе Грамаду адкрыўся XXII Міжнародны кінафестываль.

Сярод дзяржаў-удзельніц — Італія, Іспанія, Канада, Лаціна-амерыканскія краіны. Адзін з самых пачэсных гасцей фестывалю — "зоркавы" рэжысёр Мікеланджэла Антаніоні.

"Аўрора"... у Швецыі?

Вядуцца перамовы аб маючым адбыцца адбуксіраванні "карабля рэвалюцыі" крэйсера "Аўрора" ў Швецыю для ўдзелу ў выставе, прысвечанай расійскай гісторыі.

Прапанова аб гэтым паступіла з расійскага боку.

"Уорлднэт"

З улікам нацыянальных інтарэсаў...

У Кітаі дазволена ствараць сумесныя з замежнымі партнёрамі прадпрыемствы ў галіне здабычы мінеральных рэсурсаў, у тым ліку золата.

Як заявіў прадстаўнік урада, гэта рашэнне прынята з улікам нацыянальных інтарэсаў КНР. Аднак здабыча ўрана, вальфрама і рэдказямельных металаў для замежных прадпрымальнікаў па-ранейшаму забаронена.

Пацук – сябар рабаўніка

З новым відам злачынстваў сутыкнулася ірландская паліцыя. Цяпер мясцовыя рабаўнікі карыстаюцца ў сваёй "чорнай справе" не зброяй, а... звычайнымі пацукамі.

Пачасціліся выпадкі, калі рабаўнікі запускаюць у аблюбаваную кватэру гэтых жывёлін. Ім застаецца толькі пачакаць, калі напалоханая гаспадыня з крыкам пакіне сваю маёмасць на разрабаванне.

Хто выратуе прэзідэнта?

Працягваецца расследаванне фінансавай дзейнасці цяперашняга прэзідэнта ЗША Клінтана ў часы ягонага губернатарства ў штаце Арканзас.

Многія аглядальнікі лічаць, што гэта гісторыя можа "зацягнуць" Клінтана.

"Еўраньюс"

З сівой даўніны...

У цэнтральнай Нарвегіі знойдзена старажытнае захаванне вікінгаў, узрост якога — каля 13 стагоддзяў.

Ужо знойдзены старажытны меч, шчыт і іншыя цікавыя для навукі рэчы. Захаванне налічвае каля 800 магілак.

Укол "у законе"

Канстытуцыйны суд Германіі пастанавіў, што "эпізадычнае ўжыванне ў малых колькасцях" аднаго з наркатычных сродкаў — гашыша, — якое не наносіць шкоды трэцім асобам, закону не супярэчыць.

Каменціруючы гэтае рашэнне, мясцовая прэса нагадвае, што ў мінулым годзе ў ФРГ загінула каля 1800 наркаманаў, многія з якіх пачыналі менавіта з гэтага наркотыка.

"TV-5"

Недатыкальная Мадонна

Суд Лос-Анжэлеса забараніў "фанату" амерыканскай спявачкі Мадонны Тоду Лорэнсу падыходзіць да яе бліжэй, чым на 100 ярдаў.

Лорэнс "дастаў" Мадонну, сцвярджаючы, што ён — муж "зоркі".

БІЗНЕС-КЛАС

Вядучая рубрыкі Вера ПАЛЯКОВА

Тэл. 68-28-32

Банк дапаможа вёсцы

Надзвычай цяжкая сітуацыя, якая склалася ў вёсцы з-за сёлетняй засухі, прымусіла ўрад Беларусі і Нацыянальны банк пайсці на неардынарныя меры. Гаспадаркам рэспублікі будзе аказана падтрымка ў стварэнні рэзерваў сезонных запасаў усіх відаў збожжа, масла, сухога малака, што зможа гарантаваць у будучым бесперабойнае забеспячэнне насельніцтва прадуктамі харчавання. Ужо сёння вёсцы выдзелена 2 трыльёны рублёў пад 100 працэнтаў гадавых. Аб гэтым паведаміў журналістам 8 жніўня старшыня праўлення Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь Станіслаў Багданкевіч. Як падкрэсліў галоўны банкір рэспублікі, гэта робіцца ў значнай меры за кошт крэдытнай эмісіі, якая, безумоўна, прывядзе да некаторага зніжэння курса рубля. Але Нацбанк разлічвае, што яно будзе нязначным, таму што крэдыты накіраваны строга пад матэрыяльнае забеспячэнне, да таго ж іх выкарыстанне не будзе штомесячна правярацца. С.Багданкевіч заўважыў, што ўсе гэтыя сумы на 100 працэнтаў забяспечаны лёгка рэалізуемым таварам, а не ідуць на крэдыты пад страты калгасаў і саўгасаў.

Ва ўзнікшай сітуацыі "Белаграпрамбанку" дазволена плаціць вытворцам сельскагаспадарчай прадукцыі, не клапоцячыся аб тым, ёсць у іх грашовыя рэсурсы ці не. Гэта значыць, дапускаецца сітуацыя так званага дэбетавага сальда. Прычым, "Белаграпрамбанк", іншыя банкі спачатку выдаюць крэдыты за кошт уласных грашовых рэсурсаў, а ў далейшым Нацбанк без усякіх штрафаў і санкцый кампенсуе гэтым банкам выдадзеныя раней сродкі. Таму, падкрэсліў Станіслаў Багданкевіч, нідзе на месцах не павінна быць скаргаў, што нарыхтоўшчыкам або перапрацоўшчыкам не заплацілі за збожжа, масла, сухое малако, якія закладваюцца на захоўванне.

А што рабіць гаспадаркам, у якіх на рахунках пуста і няма магчымасці купіць гаручае, каб весці ўборачныя работы, наняць транспарт для дастаўкі ўраджаю да месца захоўвання? Нацбанк прадугледзеў і такую сітуацыю. Банкам дазволена выдаваць крэдыты вытворцам у лік сумы, накіраванай на стварэнне сезонных рэзерваў масла, сухога малака, збожжа і іншых прадуктаў.

Свята лета і піва

Учора ў памяшканні Палаца мастацтва адбылося адкрыццё Міжнароднай выставы-кірмашу "Піва-94-Лета", якая арганізавана "АБІ-кампаніяй".

Выстава сабрала каля сарака ўдзельнікаў з Чэхіі, Польшчы, Венгрыі, Літвы, Расіі і Беларусі. Яна складаецца з некалькіх раздзелаў. Шырока прадстаўлены розныя гатункі піва і абсталяванне для яго вытворчасці. Да сваіх стэндаў запрасілі кампанія "Расійскае піва" — рэальны лідэр у вытворчасці міні-півавараль шасці мадыфікацый; сумеснае расійска-венгерскае прадпрыемства "Ратай", пастаўшчык абсталявання і сыравіны для півавараў і запасных частак; АТ "Вільняўс Таўрус" — вытворчасць піва і безалкагольных напіткаў з Літвы; АТ Эву Грацзец Кралова — традыцыйны чэшскі вытворца абсталявання для піўзаводаў. У выставе прымаюць удзел, безумоўна, і беларускія піўзаводы, адзін з іх — Магілёўскі завод напіткаў, які мае 120-гадовы вопыт у галіне півавараўня.

Не менш буйным раздзелам выставы-кірмашу — аддзел прадуктаў харчавання. Гэта галіна прадстаўлена прыватнай фірмай з Польшчы, якая спецыялізуецца на вытворчасці высокаперапрацаваных прадуктаў харчавання; польскім заводам "Варвін" — ён займаецца вытворчасцю він, дыпламаваных на многіх міжнародных выставах. Іншыя фірмы прадстаўляюць розныя гатункі кавы, чаю і вяршкоў для іх, кандытарскія вырабы.

Наведвальнікі выставы-кірмашу змогуць набыць тут і тавары народнага спажывання. Гэта абутак, біжутэрыя, значкі, медалі, эмаліраваны ды нержавеючы посуд, электратэхнічная арматура ды батарэі і шмат яшчэ чаго, патрэбнага ў кожным доме.

Эстрадныя і фальклорныя калектывы, музыка і тэатралізаваныя прадстаўленні, дэгустацыя розных гатункаў нямецкага піва — усё гэта надасць выставе атмасферу яркага свята, свята лета і піва.

Святлана КУЛІКОВА.

ЭКАНОМІКА

Праца на будучыню

□ Святлана БЕЛАЯ

Згодна з данымі Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па знешніх эканамічных сувязях за I паўгоддзе 1993 года, у Беларусі з 825 сумесных прадпрыемстваў амаль палову складалі беларуска-польскія, каля адной трэцяй — беларуска-нямецкія, і толькі 10 працэнтаў — беларуска-амерыканскія. Адно з іх — "Double Star International".

З прадукцыяй гэтай фірмы беларускі пакупнік знаёмы ўжо два гады. У лістападзе 1992 года на базе цэха шакаладнай пліткі гомельскай фабрыкі "Спартак" пачаў выпускацца шакалад, у прыгожай упакоўцы "Park Avenue", які ні па свайму дызайну, ні па якасці не адрозніваецца ад амерыканскага.

Зараз, калі старая эканамічная сістэма ў краіне разбурана, а новая толькі ствараецца ў пакутах, прадпрыемствы, якія раней праз дзяржаву былі забяспечаныя ўсім неабходным, павінны шукаць сабе самі сыравіну, рынак збыту. І гэта разумеюць стваральнікі "Double Star International".

Нягледзячы на тое, што офіс шакаладнай кампаніі знаходзіцца ў цэнтры Манхэтэна, як ні дзіўна, тут адчуваецца беларуская атмасфера. Насценны каляндар "Магнаты Беларусі", традыцыйныя сувеніры з дрэва, беларускія газеты і часопісы, лісты з Беларусі... Заснавальнікі кампаніі Лявон Зяльдовіч і Марат Новікаў родам з Беларусі. Гэта, між іншым, і стала асноўным фактарам, чаму менавіта Беларусь выбралі яны для стварэння сумеснай вытворчасці, хаця былі прынадныя прапановы з Расіі, Украіны, Малдовы. Першапачатковы капітал сумеснай вытворчасці складаў паўмільёна даляраў. (Для параўнання: агульны аб'ём інвестыцыі амерыканскага капіталу ў Беларусі на першае паўгоддзе 1993 г. складаў 15 мільёнаў даляраў). Гэтыя ж амерыканцы згаджаліся рабіць пастаўку сыравіны, а таксама рабіць упакоўку. У сваю чаргу фабрыка адказвала за ўсю вытворчасць прадукцыі, разлічвала кошты, выдаткі, звязаныя з вытворчасцю прадукцыі, зарплатай, электраэнергіяй, амартызацыяй, складскімі памяшканнямі, адлічэннямі на прыбытак. Продаж прадукцыі і яе дастаўку да пакупніка брала на сябе кампанія. Гэта была рызыка з амерыканскага боку, бо ні дзяржава сваімі законамі, ні кіраўніцтва фабрыкі "Спартак", з якой яны падпісвалі дагавор, — ніхто не даваў гарантыі, што сумесная вытворчасць не будзе закрыта праз некалькі месяцаў. Не варта спыняцца на цяжкасцях і бюракратычных перашкодах, праз якія давялося прайсці найперш, чым цэх пачаў выдаваць прадукцыю. Нават калі ўжо было, здавалася б, усё наладжана: закуплена і прывезена сыравіна, а шакалад вось-вось мусіў сысці з канвеера, усё апынулася на мяжы зрыву, бо абгортка, якую ўзяўся зрабіць адзін беларускі прадпрымальнік, адсутнічала. Мусілі ў тэрміновым парадку друкаваць абгортку ў Амерыцы. Дробязь, якая ледзь не сарвала вытворчасць, была, на жаль, не адзінай. І гэтага, дарэчы, дастаткова, каб любы амерыканскі прадпрымальнік закончыў усялякі бізнес у Беларусі. Недарэмна ж у 1993 годзе гэтая амерыканская фірма была адзінай кампаніяй, што працавала з нашай краінай.

— Мы задаволены нашым супрацоўніцтвам з фабрыкай, — кажа тым не менш партнёр Лявона Зяльдовіча Марк Бліндэрман. — Я быў здзіўлены, што такая складаная структура, як фабрыка, змагла так хутка перайсці на сучасныя міжнародныя разлікі, на наш метад. Зараз ідзе поўны ўлік рэсурсаў і грошай. Калі раней фабрыка магла наняць 5 чалавек, з якіх 4 сядзелі без працы, то зараз такога няма. Людзі зразумелі новую сістэму і пагадзіліся з ёй.

— Сумесная вытворчасць, — працягвае М.Бліндэрман, — працуе ўжо год. Мы завозім у Беларусь усё неабходнае для вытворчасці: какава-парашок з Інданезіі, цукар з Бразіліі, замяняльнік какава-масла з Бельгіі, пахучыя дабаўкі з іншых краін свету. Працуем з 10 рознымі пастаўшчыкамі: і на Захадзе, і ў Беларусі. Нашы партнёры завозяць не толькі сыравіну, але і паперу для абгорткі, фальгу, фарбу для друку. Усё павінна працаваць, як гадзіннік, сінхронна. Раней у наладжванні і функцыянiраванні агульнага эканамічна-прамысловага механізма дапамагала дзяржава. Сёння гэта ўсе прадпрыемствы мусяць рабіць самі. Многія эканамічныя сувязі парушаны, што стварае нямала складанасцей, якія і пужаюць замежных прадпрымальнікаў. Амерыканскія бізнесмены разважаюць прыблізна так: мы можам пабудаваць у Беларусі фабрыку, можам нешта замаўляць у іншых краінах. Але мы не можам прывозіць усё з Амерыкі, нават дробязь. Бесперапыннасць паставак, надзейнасць партнёраў — гэта галоўныя фактары, на якіх пабудаваны амерыканскі бізнес.

— Сёння фірма штомесячна закупляе толькі сыравіны на суму 350—400 тысяч даляраў. Абарот вытворчасці разам з шакаладнай памадкай складае 1 мільярд рублёў. Акрамя шакаладных плітак хутка будзе выпускацца шакаладныя пліткі з дабаўкамі: пячэннем, кукурузай, арэхамі. Плануецца наладзіць выпуск шакаладных "батончыкаў" і цукерак "Асарці".

"Double Star International", акрамя вытворчасці, займаецца і дабрачыннай, спонсарскай дзейнасцю. Напрыклад, ахвяраванні паступілі на рахунак беларускага дзяржаўнага цырка, мінскага грамадска-асветнага клуба "Спадчына", рэлігійнай абшчыны "Крышна".

— Зараз вытворчасць, — гаворыць генеральны дырэктар Марат Новікаў, — выпускае 300—350 тон шакаладных плітак у месяц. Таксама мы выпускаем штомесячна 100 тон шакаладнай глазуры, якая разыходзіцца па кандытарскіх цэхах усёй рэспублікі. Мы можам падвоіць вытворчасць шакаладу ў 2 разы. Уся справа ў пакупніцкім попыце. Мы жадаем прыцягнуць эканамічны патэнцыял як унутры Беларусі, так і за мяжой. Гэта карысна для ўсіх. І для фабрыкі "Спартак", якой супольная вытворчасць пастаўляе шакаладную аснову, і для людзей, якія працуюць на фабрыцы, і для краіны, бо ствараецца прадукт, увозіцца валюта. Па сусветных стандартах шакалад недарагі і мае добрую якасць.

Мы на прыкладзе сваёй вытворчасці спрабуем разбіць стэрэатыпы, пераканаць іншых, што мець бізнес з Беларуссю, як краінай былога СССР, гэта нармальная справа, якая не вядзе да банкруцтва. У сваіх сустрэчах з прадстаўнікамі амерыканскага бізнесу мы тлумачым, што Беларусь — гэта не Расія, і не Украіна. Беларусь больш прыбліжана да Еўропы, і яе людзі хутчэй зразумеюць канцэпцыю бізнесу. Сёння гэта краіна, пераважна з добра падрыхтаванымі спецыялістамі па маркетынгу. Зараз, напрыклад, я працую з дзяўчатамі з мінскага офіса практычна на тым жа ўзроўні, што і з амерыканскімі партнёрамі. Для многіх амерыканскіх бізнесменаў мы — своеасаблівы прыклад, які пераконвае, што з Беларуссю можна мець бізнес. Мы робім шакаладныя пліткі, якія ў 3—4 разы танней, чым шакалад, выраблены ў краінах трэцяга свету. І ў той жа Мексіцы, Бразіліі не могуць зрабіць шакалад такой якасці, бо ў Беларусі ёсць кваліфікаваныя кадры, новае абсталяванне. Калі амерыканскі бізнесмен пабачыць, што ён мае гарантыю зрабіць прыбыль тут у Беларусі, ён будзе рабіць гэта. Але гэта гарантыя павінна быць, таму дзяржава павінна дапамагаць супольным прадпрыемствам і вытворчасцям. З эканамічнага пункту гледжання Беларусь, як незалежная краіна, мае мажлівасці паставіць сябе і каціравацца на сусветным рынку. І Беларусь будзе моцнай эканамічнай краінай, калі яе ўнутраная і знешняя палітыка не будзе перашкаджаць бізнесу. Дзяржава павінна прыцягваць сваіх людзей, якія сёння жывуць за яе межамі. Беларусы: адны ведамі, другія дарадамі, трэція грашыма — мусяць дапамагчы адбудаваць сваю Бацькаўшчыну. Толькі пры такой умове ўсе мы разам можам зрабіць краіну з моцнай эканамічнай асновай. Гэта і ёсць адна з прычын, чаму выхадцы з Беларусі Лявон Зяльдовіч і Марат Новікаў заклалі бізнес у Беларусі, чаму яны працуюць на Бацькаўшчыне. Яны працуюць на будучыню.

■

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

І ў "Вішнёўцы" гадуюць бадмінтаністаў

Что б там ні казалі, а шчасце нашых дзяцей усё ж залежыць ад нас, дарослых. Дарэмна наракаюць некаторыя маці, што ў вясковай дзятвы стартавых шанцаў менш. Не верце! Не ў шанцах справа — у элементарнай увазе да таго, што мы звыкла называем душой дзіцяці. І ўжо дакладна не вёска тут вінаватая.

У чарговы раз пераканаўся ў гэтым, наведаўшы калгас "Вішнёўка", што ў трыццаці мінутах язды ад Мінска. Знешне калгас як калгас. Толькі адрозніваецца ад астатніх і цэнтральнай сядзібай з цудоўнымі домікамі, і новабудоўлямі дзіцячага садка. Стараюцца тут дарослыя для сваіх дзяцей.

Таму і летнія канікулы для вішнёўскай дзятвы нават у цяперашні цяжкі час застануцца парой вясёлай. У адзін з цёплых чэрвеньскіх дзён на уік-энд запрасілі ў госці юных вішнёўскіх бадмінтаністаў брэсцкія равеснікі. Заадно паабяцалі сапернікам і таварыскую сустрэчу арганізаваць.

Магчымасць, самі разумееце, для перыферыйнай каманды унікальная. Таму і вырашылі не адмаўляцца і сумясціць прыемнае з карысным. Сустрэча сустрэчай, а наведаць Брэст з яго старажытнай гісторыяй лішні раз не пашкодзіць.

І наша трэнер мясцовай каманды Валянціна Хмыз пачала хадайнічаць перад мясцовымі уладамі аб арганізацыі гэтай паездкі. Вынік не прымусіў сябе доўга чакаць, атрымалі школьнікі са сваім трэнерам "поўны сервіс": і камфартабельны аўтобус, і лепшыя нумары ў шыкоўнай гасцініцы горада над Бугам, і поўны пансіён, уключаючы паслугі экскурсавода.

Тут і дарослым было б чаму пазайздросціць. Для некаторых Брэст — станцыя перасадкі ў шоп-туры "за злотымі". Ці мог хто з нас дазволіць сабе выйсці за межы беднага "камерцыйнага пратакола", каб так, як іх дзеці, проста пагуляць па маляўнічых бульварах заходняга фарпоста Беларусі, ушанаваць памяць загінуўшых абаронцаў крэпасці-героя, пакланіцца раскопкам сярэдневяковага Бярэсця.

Члена вішнёўскага прафкама М.Іванову запрасілі ў паездку дапамагчы трэнеру. Марыя Аляксандраўна ў калгасе не навічок, а ў падобнай ролі — упершыню. У гутарцы са мной паведала:"У гісторыі роднага калгаса такіх паездак для дарослых не прыпомню. Зайздрошчу я нашым дзецям".

І ёсць чаму зайздросціць. Добра памятаюць юныя вішнёўскія бадмінтаністы Сяргей Ліпніцкі, Алег Міхаган экскурсійна-бадмінтонныя туры ў замежны Каўнас і ў недалёкі Гомель. Гэтая сустрэча ў Брэсце закончылася ўпэўненай нічыёй. Больш вопытныя брастаўчане і нашы вішнёўцы аказаліся яўна на роўных. А вось у галоўным вяскоўцы далі фору: з'явілася яшчэ адно ў іх жыцці адкрыццё — старажытны Брэст, невядомы дагэтуль астравок роднай Беларусі. Адкрылі яны яго для сябе ўпершыню і, спадзяюся, надоўга. Яшчэ пра адно варта ўспомніць. Вярнуўшыся дадому, васьмікласнік Аляксей Вітушка сваім сябрам шчыра прызнаўся: "Хачу стаць прафесіянальным спартсменам". І гэта не дзіцячыя мары. Шчасце таму, хто знойдзе гэту "зорку" такім жа юным, як гэты хлапчук. Пакуль ты малады, поўны сіл і энергіі, то здольны сказаць гэтаму свету ўласнае "я", заяўляючы ўсур'ёз пра свае намеры.

Але вернемся зноў да падзеі, што прынесла ўсім яе ўдзельнікам яркія ўражанні, іх магло б і не быць, калі б не дапамога, што аказалі юным спартсменам мясцовы калгас і яго старшыня М.Лапуць. Сваю думку журналісту Мікалай Сцяпанавіч выказаў вельмі проста: "У нашых хлопчыкаў і дзяўчынак наперадзе нялёгкая будучыня. І пакуль у іх няма жыццёвых праблем, будзем і надалей дарыць ім радасць".

Аляксей ЛЕБЕДЗЕЎ.

■

Работы мастака з Гомеля Анатоля ШЧЫТОВА незвычайныя. Гэта разныя драўляныя абразы ў арыгінальных апраўах. Выстаўка яго работ экспанавалася ў Італіі, Аўстрыі, Іспаніі. Многія творы ШЧЫТОВА знаходзяцца ў прыватных калекцыях за мяжой.

Цяпер Анатоль разам з сынам Філіпам, які распрацоўвае арыгінальныя малюнкі рам для карцін бацькі і іх выразае, рыхтуюць выстаўку сваіх твораў для экспазіцыі ў ЗША.

Фота Уладзіміра ВІТЧАНКІ, БЕЛІНФАРМ.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Пагуляем на ракетных пляцоўках?

З кожным днём усё больш непазнавальна змяняецца выгляд ракетнай базы пад Кобрынам. Клапатлівымі намаганнямі хрысціянскай дабрачыннай місіі "Эмануіл" яна ператвараецца ў дзіцячы духоўна-аздараўленчы цэнтр.

Цікава, што спачатку місіянеры адмаўляліся ад прапаноў Міністэрства абароны выкупіць тэрыторыю і будынкі базы. Бо, на іх здзіўленне, вайсковыя збудаванні аказаліся ў вельмі занядбалым стане. І зараз місіянеры вымушаны рабіць іх капітальную рэканструкцыю і нанава падрыхтоўваць цепла-, вода-, газа-, электразабеспячэнне і пракладваць каналізацыю. А ў якасці аплаты місія ўзводзіць для сем'яў вайскоўцаў дзевяць двухкватэрных катэджаў, якія будуць гатовы к канцу верасня. Цікава адзначыць і тое, што будаваць дзіцячы цэнтр дапамагаюць добраахвотнікі з Германіі, Амерыкі і нават з Афрыкі. Зараз аздараўленчы лагер прымае другую групу дзяцей (60 чалавек). Але яго афіцыйнае адкрыццё адбудзецца наступным летам, на працягу якога адпачыць у лагеры змогуць каля 900 дзяцей. Палова з іх — пацярпеўшыя ад чарнобыльскай аварыі. Акрамя аздараўлення дзяцей, місія будзе займацца і іх духоўным выхаваннем, знаёміць з хрысціянскімі каштоўнасцямі. На жаль, Брэсцкі аблвыканкам адмовіўся зрабіць крэдыты для місіі льготнымі. Тэхнічнымі парадамі і абсталяваннем беларускім місіянерам дапамагае германская місія "Логас Інтэрнешнл". Амерыканскія і германскія цэрквы даслалі ахвяраванні ў суме 11 тысяч даляраў і 25 тысяч марак. Увесь жа праект дзіцячага цэнтра ацэньваецца ў 360 тысяч даляраў. Зараз у яго будаўніцтва місія ўклала больш за 120 тысяч даляраў.

Наталля ВАЛАКІДА.

Кніга, што праламала лёд

Асацыяцыя бацькоў дзяцей-інвалідаў існуе трэці год, апошнім часам — ужо на рэспубліканскім узроўні. У адным толькі Мінску сем'яў з хворымі дзецьмі — больш за тысячу. А ў рэспубліцы — больш за 20 тысяч. Недзе 70 працэнтаў такіх дзяцей пры належным лячэнні маглі б пазбавіцца сваёй інваліднасці, але зрабіць гэта сіламі толькі іхніх бацькоў немагчыма. Што й казаць, калі ў Мінску ёсць адзіны дзіцячы садок на дзесяць месцаў для дзяцей, хворых на цэрабральны параліч. Куды толькі не звярталіся бацькі — члены Асацыяцыі — усюды адно і тое ж: абяцаць — абяцаюць, але дапамагаць не спяшаюцца. І вось, здаецца, "лёд крануўся" — тыражом у дзве тысячы экзэмпляраў выйшла кніга-дапаможнік нямецкага аўтара "Як дапамагчы дзіцяці, хвораму на цэрабральны параліч", дзе падрабязна тлумачыцца, як выхоўваць такое дзіця ад нараджэння да школы (прэзентацыя кнігі адбылася 9 жніўня ў памяшканні Дома друку). Да гэтага часу многія бацькі былі вымушаны літаральна блукаць у цемры, даведваючыся пра ўсё ледзь ці не на ўласным вопыце. Выданне кнігі было цалкам дабрачынным, але рэалізоўваць яе мяркуецца па дзве маркі за экземпляр — з мэтай сабраць грошы на выданне іншых падобных кніжак. Неўзабаве Асацыяцыя бацькоў дзяцей-інвалідаў збіраецца стварыць свой друкарскі цэнтр, што будзе выдаваць разнастайную літаратуру, патрэбную бацькам хворых дзяцей.

І ўсё ж ніякая дапамога не будзе ім лішняй. Калі ласка, прыміце да ўвагі гэты разліковы рахунак: 2609144, код 334. Асацыяцыя бацькоў дзяцей-івалідаў, валютны рахунак № 001070664 — у Мінскім акцыянерна-камерцыйным гарадскім упраўленні Белпрамбудбанка.

Ірына ЗАВАДСКАЯ.

■

НАДЗЁННАЕ

І дзецям трэба адпачыць

□ Юлія ЛУЦАЙКОВІЧ

Дзе і якім чынам адпачываюць сёлета дзеці? З гэтым пытаннем я звярнулася да вядучага інспектара ўпраўлення арганізацыі і каардынацыі выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь Л.С.БАРЫСІК.

— Права дзяцей на адпачынак і разумна арганізаваны вольны час павінна ў поўнай меры рэалізавацца ў перыяд летніх канікулаў. Новыя напрамкі ў арганізацыі гэтага былі распрацаваны на рэспубліканскім семінары, што праходзіў 25—27 красавіка ў Мінску. На ім былі закрануты пытанні арганізацыі і зместу работы з дзецьмі, пытанні аздараўлення і сацыяльнай абароненасці дзяцінства, пытанні стварэння ўмоў для творчага, разумовага і фізічнага развіцця дзіцяці, фарміравання нацыянальнай свядомасці і іншыя.

Паводле планаў, зацверджаных Федэрацыяй прафсаюзаў, за лета павінны прайсці аздараўленне 364,9 тысячы дзяцей і падлеткаў.

Існуюць два асноўныя тыпы летнікаў. Першы — стацыянарныя аздараўленчыя летнікі. Яны належаць прадпрыемствам і прафсаюзным камітэтам арганізацый. Заўважу, што ў сістэме адукацыі такіх няма. І другі тып — дзённага знаходжання, што працуюць на базе школ і пазашкольных устаноў. Сёлета ў рэспубліцы было адкрыта прыкладна 1800 летнікаў дзённага і кругласутачнага знаходжання. Там адпачывала да 93 тысяч дзяцей і падлеткаў. Гэта лічба атрымалася ніжэй за тую, што планавалі. Прычына тая ж — фінансаванне. Дарэчы, фінансаванне вядзецца за сродкі сацыяльнага страхавання, якія ў адпаведнасці з Пагадненнем аб арганізацыі аздараўлення працоўных і дзяцей у 1994 годзе паміж Федэрацыяй прафсаюзаў і ўрадам выдзяляюцца і размяркоўваюцца прафсаюзамі і часткова з мясцовых бюджэтаў. Канешне, шмат цяжкасцей, і ў гэтым годзе асабліва. Добра, што летнікі дзённага знаходжання наогул пачалі функцыяніраваць у самым пачатку сезона. У сувязі з недахопам сродкаў, выдзяляемых з фонду сацыяльнага страхавання, толькі па Брэсцкай вобласці 210 з іх працавалі без арганізацыі харчавання. У Гродзенскай такіх сродкаў не атрымалі і, як вынік, не пачалі работу летнікі пры гарадскіх школах, у якіх маглі б адпачыць каля 6 тысяч школьнікаў.

Забяспечыць новы змест і варыяцыйнасць. летняга адпачынку могуць толькі добра падрыхтаваныя педагагічныя кадры. У гэтых мэтах органы адукацыі і педагагічныя навучальныя ўстановы выкарыстоўваюць увесь арсенал наяўных форм: спецыяльныя курсы, лагерныя зборы, семінары, семінары-практыкумы. У бягучым годзе, як і ў мінулым, добра зарэкамендавалі сябе профільныя і праграмна-профільныя летнікі. Як паказала практыка, яны даволі папулярныя сярод настаўнікаў, бацькоў, вучняў. Гэта летнікі экалагічныя, мастацкія, тэхнічныя, турысцка-краязнаўчыя, камп'ютэрныя. Аздараўленне — гэта вельмі добра, але пажадана, каб у час канікулаў дзеці набывалі яшчэ і нейкае майстэрства. Мелі магчымасць развіваць свае здольнасці. Цудоўна, калі дзяўчынка можа штонебудзь звязаць, вышыць, упрыгожыць кватэру вырабамі з саломкі і іншых прыродных матэрыялаў.

1500 дзяцей знаходзяцца ў летніках на базе Рэспубіканскага экалагічнага цэнтра тэхнічнай творчасці, Рэспубліканскага цэнтра дзіцячага і юнацкага турызму і экскурсій. У гэтым годзе працуюць летнікі "Эколаг", "Спадчына", "Пошук". Апошні — краязнаўча-патрыятычнага характару. Яны садзейнічаюць развіццю здольнасцей рознай накіраванасці, развіваюць маральныя і інтэлектуальныя якасці, рыхтуюць сённяшніх дзяцей да дарослага жыцця.

ДАЗВОЛЬЦЕ СПЫТАЦЬ

Усе раяць, а хто дапаможа?

У 1986 годзе, працуючы ў Іванаўскай "Сельгасхіміі" вадзіцелем, я быў накіраваны ў Брагінскі раён для ліквідацыі наступстваў чарнобыльскай аварыі, канкрэтова — займаўся дэзактывацыяй глебы. У 1987 годзе з "Сельгасхіміі" я звольніўся. І калі пайшла гаворка пра ліквідатараў, я сябе да іх не адносіў. Пазней, калі вадзіцелі, якія працавалі са мной, сталі атрымліваць пасведчанні ліквідатараў, я звярнуўся ў "Сельгасхімію" з просьбай аб атрыманні гэткага ж дакумента. Вось тут і пачаліся мае блуканні па пакутах. У бухгалтэрыі не захавалася то аднаго дакумента, то другога. Але ўсё-ткі ўрэшце сабраў даведкі і фотаздымак і адвёз уласнаручна ў Брэст. Пасля гэтага неаднаразова тэлефанаваў у Брэст — хацеў даведацца пра ход спраў. Мне адказвалі: ідзе праверка дакументаў. Праз паўгода працаўнікі "Сельгасхіміі", што былі ў Чарнобылі разам са мной, атрымалі пасведчанні, я ж яго не атрымаў. Пазваніў у аддзел кадраў, кажуць, згубіўся фотаздымак. Зрабіў новае фота і адвёз у Брэст. Параілі патэлефанаваць праз тыдзень, усё, маўляў, наладзіцца. Набіраю нумар і што ж чую ў адказ: збірайце ізноў дакументы. Увогуле замкнёнае кола атрымліваецца. Усе мне быццам бы спачуваюць, але нічым дапамагчы не могуць. Крыўдна, бо ведаю столькі асоб, якія і блізка ля зоны не былі, але карыстаюцца ўсімі льготамі. А льготы, пагадзіцеся, немалыя і за столькі гадоў сабралася нядробная сума.

Крыўдна яшчэ і тое, што, калі нас пасылалі ў гэтыя камандзіроўкі, некаторыя ўвільвалі ад іх рознымі шляхамі, але сёння ўсё-ткі карыстаюцца льготамі. Я ж, чэсна адбыўшы там тры тэрміны, сёння павінен бегаць, уніжацца, ледзь ці не вымольваць гэтае пасведчанне.

Так, страшэнная бяда Чарнобыль. Не дай Бог ёй паўтарыцца, але калі яна адбылася, дык давайце аддамо належнае тым, хто прымаў удзел у ліквідацыі наступстваў аварыі.

Калі ласка, не адкладвайце ў доўгую скрынку мой ліст — дапамажыце. З павагай

Юры ДОУГЕР, Іванаўскі раён, вёска Холігава.

Неабходна ведаць беларускую мову

На конкурснай аснове і шляхам тэсціравання будзе набірацца штат тэхнічнага абслугоўвання ў адміністрацыю прэзідэнта.

Толькі невялікі працэнт машыністак, сценаграфістак, перакладчыкаў, якія раней працавалі ў апараце Савета Міністраў, застанецца працаваць пры "новай уладзе". Галоўным патрабаваннем, апрача прафесійных якасцей, для многіх будзе веданне беларускай мовы. Асабліва гэта тычыцца "каралеў прыёмных", большасць з якіх дагэтуль не лічылі неабходным займацца яе вывучэннем.

ТБ: змена кіраўніцтва

Прэзідэнт рэспублікі Аляксандр Лукашэнка 8 жніўня прадставіў супрацоўнікам нацыянальнай тэлерадыёкампаніі новага кіраўніка.

Ім стаў Рыгор Кісель, які раней працаваў галоўным рэдактарам газеты "Могилевские ведомости", якая выказвала падтрымку будучаму прэзідэнту яшчэ ў перыяд, калі вядомая парламенцкая камісія па барацьбе з карупцыяй разам са сваім кіраўніком трапіла ў няміласць.

БЕЛІНФАРМ.

Памяці безыменных

У 1943 годзе нямецка-фашысцкія захопнікі ў акупіраванай Оршы знішчылі апошнюю з 5000 палонных групу савецкіх воінаў.

І вось праз 50 гадоў на месцы растрэлу — на ўскраіне вуліцы Пагранічнай — адкрыты помнік.

З гэтай нагоды адбыўся мітынг, на якім прысутнічалі прадстаўнікі рабочых калектываў, арганізацый і ўстаноў, грамадскасці горада.

Салдацкае кафэ

У адной з воінскіх часцей Аршанскага гарнізона адкрылася салдацкае кафэ. Тут салдаты, афіцэры і прапаршчыкі ў вольны ад службы час могуць правесці свой адпачынак, паслухаць музыку.

У кафэ праводзяцца сустрэчы салдат і камандзіраў з роднымі і блізкімі, якія прыязджаюць у госці да воінаў.

Ісак КОГАН.

Кур'ер "ЧЗ"

Надта многа вас, жанатых, развялося!

У 1993 годзе ў Мінску нарадзілася 17464 чалавекі, памерла 13959, зарэгістравала шлюб 13404, скасавала шлюб 9311.

Суадносіны колькасці шлюбаў і разводаў непрыемна ўражваюць. Калі параўнаць лічбы з 91—93 гадамі, то яны адлюстроўваюць павелічэнне колькасці разводаў разам з рэзкім памяншэннем жадаючых жаніцца ці выходзіць замуж. (Для параўнання: год таму яны складалі шаснаццаць тысяч).

Сярод прычын падобнага становішча вылучаюцца:

— Адсутнасць стабільнага выхаваўчага працэсу па дадзеным пытанні;

— Праблемы, звязаныя з адсутнасцю ўласнага жылля і працы;

— Недахоп грашовых сродкаў для ўтрымання сям'і.

З падзеннем колькасці шлюбаў напрамую звязаны паказчык нараджальнасці. Ужо з 1993 года, калі ён складаў 17462 чалавекі пры смяротнасці 13 959, прырост насельніцтва практычна не адчуваецца. Становішча бачыцца нам пагражальным, не за гарамі той час, калі колькасць народжаных і памерлых практычна супадзе.

Асноўныя прычыны, па якіх пакідаюць "гэты" свет не па сваёй ахвоце:

— Экалогія. Вынікі Чарнобыльскай катастрофы.

— Адсутнасць кваліфікаванай медыцынскай дапамогі, дыягнаставання і лекаў.

Вольга КАСЦЮКЕВІЧ, Паліна ПАШКОЎСКАЯ.

ІНФА-КРЫМ

Даверлівыя ў нас людзі...

У адну з устаноў Маладзечна ўвайшоў малажавы мужчына, назваўся Васілём Іванавічам з гандлёвай базы і спытаў пра сваю старую знаёмую. Той не было на працы. Госць пахітаў галавою: дастаў, маўляў, ён чорную ікру, шампанскае, балык, масліны. Жанчына, якая размаўляла з ім, аж устрапянулася: а мне дастанеце? Да яе далучыліся і супрацоўніцы.

Малады чалавек задумаўся: "Не ведаю, ці змагу ўсім вам дапамагчы. Пазваню лепш на базу". Набраў нумар, з некім параіўся, потым сказаў: "Давайце грошы". Тыя і выклалі яму тры мільёны. І замест грошай пакінуў ім тэлефон базы. Пайшоў і больш не вярнуўся. Жанчыны пазванілі па нумары тэлефона, які пакінуў ім госць. Аказалася, сапраўды база. Толькі... жывёланарыхтоўчая.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Не хадзіў бы ты, юнак, у салдаты?

Дарага каштавала бешанковіцкаму юнаку адмова ісці служыць у войска. Уладзімір Шчука, на якога не падзейнічалі ні ўгаворы, ні пагрозы, у рэшце рэшт прыгавораны раённым народным судом да аднаго года і шасці месяцаў пазбаўлення волі.

Праўда, пакаранне ўмоўнае, з абавязковым прыцягненнем да працы. Так што, зараз Уладзімір паедзе на будоўлі народнай гаспадаркі адбываць своеасаблівую "альтэрнатыўную службу".

Уладзімір МІХНО.

Смерць "пад градусам"

Менавіта такую смерць зафіксавалі работнікі міліцыі Маладзечна, выявіўшы "малое прадпрыемства" па вырабу самагонкі. Яго гаспадар стаў ахвярай алкагольнага атручвання.

Мерцвяком ён ляжаў з лейкаю ў адной руцэ і парожняй бутэлькай — у другой. У "майстэрні" на поўную магутнасць працавалі ажно два самагонныя апараты.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Па фальшывых пашпартах

Чатыры грамадзяніны Афганістана былі зняты пагранічнікамі з поезда Масква—Берлін за спробу незаконнага перасячэння дзяржаўнай граніцы нашай рэспублікі.

На пункце пропуску "Брэст-Цэнтральны" высветлілася, што парушальнікі спрабавалі выехаць у Заходнюю Еўропу па незаконна набытых пашпартах з сімволікай былога СССР, выдадзеных у Грузіі на імёны грузінскіх грамадзян. Пагранічнікам, каб адрозніць афганцаў ад грузін, не трэба было праяўляць асаблівыя фізіянамічныя здольнасці. Парушальнікі прызналіся, што пашпарты, дарэчы, сапраўдныя, яны купілі ў Маскве ў невядомага па 650 даляраў за дакумент. На чарговых "нелегалаў" з азіяцкага кантынента ў адпаведнасці з пастановай Саўміна Беларусі накладзены штраф, на думку нашых пагранічнікаў, чыста сімвалічны — з разліку расходаў на іх затрыманне, утрыманне і высылку за межы рэспублікі.

А вось трох грамадзян Самалі пагранічнаму нараду ў раёне прапускнога пункта "Брузгі" прыйшлося адлоўліваць з дапамогай службова-пошукавых сабак за пяцьсот метраў ад дзяржаўнай граніцы. Гэтыя бравыя цемнаскурыя хлопцы спрабавалі ўцячы праз сістэму сігналізацыі і загарод у Польшчу, а адтуль — у Германію на "лёгкі" хлеб.

Як паведамілі ў прэс-цэнтры пагранвойскаў рэспублікі, дзяржаўная граніца Беларусі застаецца прывабнай лініяй, да якой амаль кожны дзень з краін блізкага і сярэдняга Усходу, як правіла, праз Маскву, накіроўваюцца групамі, часам у адзіночку, асобы, якія рвуцца на Захад у пошуках лепшай долі. Але закон ёсць закон, і парушаць яго беларускія пагранічнікі не дазволяць нікому, хоць пачалавечы, у душы, такім парушальнікам можна і паспачуваць.

Мільёны... горкіх слёз

Нічым, і грашыма ў тым ліку, не кампенсаваць страту блізкага чалавека. Але народны суд Чыгуначнага раёна Віцебска ўсё-такі вызначыў суму, якую трэба спагнаць з упраўлення ўнутраных спраў вобласці на карысць мужа і жонкі Баранавых, чый 18-гадовы сын Аляксандр быў забіты супрацоўнікамі міліцыі пры затрыманні.

Маральны ўрон бацькоў загінуўшага студэнта медінстытута ацэнены ў 50 мільёнаў рублёў. Вінаватыя ў забойстве прыгавораны да пазбаўлення волі.

БЕЛІНФАРМ.

Памяці Алеся АСІПЕНКІ

Беларуская літаратура панесла незаменную страту.

6 жніўня не стала аднаго з яе шчырых рупліўцаў — пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр Алесь Асіпенка, усяго месяц не дажыўшы да свайго 75-годдзя. Мужны чалавек, якім быў Алесь Асіпенка, да апошняга ўдару сэрца нёс у сабе малады аптымізм, а вышыня гадоў надзяліла яго разважлівай мудрасцю.

Алесь Харытонавіч Асіпенка нарадзіўся 7 верасня 1919 года ў вёсцы Пушкары Віцебскага раёна. Вучыўся ў педагагічным інстытуце, настаўнічаў. З 1942 года — партызан, памочнік камісара па камсамолу ў партызанскім атрадзе на радзіме. Восенню 1943 года ў толькі што вызваленым ад акупантаў Горацкім раёне распачаў камсамольскую работу. З гэтага часу на доўгія гады яго жыццё непарыўна звязана з моладдзю. Няўрымслівы і апантаны, ён заражаў энергіяй пошуку і росту людзей вакол сябе. Па ўсіх прыступках журналісцкай лесвіцы — ад карэспандэнта да рэдактара — прайшоў ён у рэдакцыі газеты "Чырвоная змена" і ад загадчыка аддзела да галоўнага рэдактара — у часопісе "Маладосць". Затым працаваў галоўным рэдактарам кінастудыі "Беларусьфільм". З 1976 па 1980 год з'яўляўся галоўным рэдактарам штотыднёвіка "Літаратура і мастацтва".

Як адзнакі яго няўрымслівасці і адданасці Радзіме — ордэны Айчыннай вайны I і II ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, "Знак Пашаны", многія медалі. Яму прысвоена званне "Заслужаны работнік культуры БССР".

Аднак галоўная яго праца — гэта літаратурная дзейнасць. Не адно пакаленне беларускіх чытачоў спазнавала свет і дабрыню чалавечых адносін па творах Алеся Асіпенкі. Ад першага апавядання ў 1945 годзе да кніг "Лёд растае", "Подых кветак і працы", "Парогі", "Абжыты кут", "Жыта", "Канец бабінага лета", раманаў "Вогненны азімут", "Непрыкаяны маладзік" рос, дужэў і сталеў яго талент, станавілася больш упэўнена рука майстра. Сведчанне гэтага — выбраныя творы ў 2-х і 3-х тамах. Прызнаннем і ацэнкай важнасці літаратурнай дзейнасці сталі прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, імя І.Мележа. Рознабаковасць таленту Алеся Асіпенкі выявілася і ў стварэнні сцэнарыяў мастацкіх фільмаў "Пяцёра адважных", "Канец бабінага лета", "Трывогі першых пушак" і іншых.

Алесь Асіпенка з таго арлінага пакалення людзей, на долю якога выпала ваеннае ліхалецце, нялёгкае аднаўленне з руінаў, вялікія і малыя будоўлі на ўсіх абшарах былога СССР. Апантаныя рамантыкі, багатыя бессярэбранікі, яны шукалі працу, а не яна іх. Пакуль не выпала з пальцаў ручка, пісьменнік працаваў. Ці не таму такія ўражлівыя яго набыткі апошніх гадоў. Напісана некалькі кніг, і сярод іх — "Святыя грэшнікі", "Клетка для берасцянкі", раман "Лабірынт страху", у часопісе "Маладосць" (№ 9) друкуецца аповесць "Выканаўца".

У кнізе "Вечнасць Млечнага Шляху", што выходзіць у выдавецтве "Мастацкая літаратура", Алесь Асіпенка расказвае пра свае сустрэчы з Кузьмой Чорным, Міхасём Лыньковым, Аркадзем Куляшовым, Іванам Мележам, Уладзімірам Караткевічам, з іншымі знакамітымі дзеячамі літаратуры, культуры і мастацтва. Надыдзе час, калі сябры раскажуць і пра жыццё самога Алеся Асіпенкі, самабытнага пісьменніка, сумленнага чалавека і працаўніка, якім ён застанецца ў нашай памяці.

В.Ганчар, А.Бутэвіч, Р.Барадулін, Я.Брыль, В.Быкаў, Н.Гілевіч, П.Панчанка, М.Танк, І.Чыгрынаў, І.Шамякін, В.Адамчык, М.Аўрамчык, С.Андраюк, Г.Бураўкін, А.Вярцінскі, М.Гіль, Г.Далідовіч, А.Дудараў, А.Жалязоўскі, А.Жук, С.Законнікаў, В.Зуёнак, В.Каваленка, А.Красінскі, А.Кудравец, С.Кухараў, П.Макаль, І.Навуменка, В.Нікіфараў, У.Паўлаў, Н.Пашкевіч, А.Пісьмянкоў, І.Пташнікаў, Б.Сачанка, В.Супрунчук, У.Юрэвіч.

ПОСТАЦІ

□ Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ

"Хочацца проста светла жыць"

Паэты пакідаюць нас, паміраюць... Пажылыя і зусім маладыя. Застаюцца іх творы, памяць аб іх, а ў памяці — сустрэчы, падзеі, факты.

Я.Смелякоў, С.Нараўчатаў, М.Рубцоў, Ул.Высоцкі... К.Буйло, С.Гаўрусёў, М.Стральцоў, А.Сербантовіч, Я.Янішчыц, Я.Крупенька... Яны, некаторыя старэйшыя таварышы, былі нашымі настаўнікамі, другія — добрымі сябрамі...

Першая постаць з гэтай кагорты — вядомая беларуская паэтка Яўгенія Янішчыц.

Я гляджу на гэты журботлівы фотаздымак амаль трыццацігадовай даўнасці, і міжволі робіцца невыносна балюча, тужліва. Як гэта было даўно і нядаўна! Картачка, якую даслала мне "на добры ўспамін аб светлавокай Ясельдзе і светлакосай Ясяльдзянцы" шаснаццацігадовая школьніца Парэцкай дзесяцігодкі, што на Піншчыне, Жэня Янішчыц, сягоння, як ніколі, хвалюе і непакоіць...

Тым болей, што ўжо мінула пяць гадоў з таго непапраўна-трагічнага дня, калі "ў вышыню небыцця і бессмяроцця паляцела на вечных крылах адна з самых слаўных птушак нашай нацыянальнай літаратуры — паэтэса Жэня Янішчыц" (В.Коўтун). Цяпер ёй было б роўна сорак пяць...

Так, мы з ёй пазнаёміліся і пасябравалі, як землякі і як улюбёнцы ў яе Вялікасць Паэзію, спякотлівым летам шэсцьдзесят чацвёртага года, — калі я, будучы ў салдацкім водпуску, разам з журналістам М.Панасюком, прыехаў у вёску Велясніца, дзе жыла тады Жэня з маці Марыяй Андрэеўнай і братам Віктарам. Было цёплае двухдзённае гасцяванне, цікавыя прагулкі па Ясельдзе, лугах і палетках, вясёлыя размовы і, ведама ж, — вершы, вершы...

А потым было шчымлівае развітанне і — перапіска. Цяпер я ўспомніў, што павінны захавацца пісьмы ад Жэні — некаторыя з іх, на шчасце, адшукаліся... У лістах — тая ж адкрытасць і шчырасць, якія ўвогуле ўласцівыя яе характару і паэзіі, а таксама вершы — асобныя з іх яшчэ нідзе не друкаваліся. Вось яны, гэтыя дакументы — сведкі пачатку творчага лёсу юнай Жэні Янішчыц.

"Мікола, добры дзень!

З прывітаннем і пажаданнямі найлепшых поспехаў у службе і на ніве беларускай культуры — Жэня.

Сёння я атрымала твой ліст, за які сардэчна дзякую. Прызнацца, калі я ўбачыла на канверце зваротны адрас — крыху здзівілася: мне ўжо не думалася, што ты мне напішаш.

Толькі што са школы. Сёння я крыху затрымалася: быў камітэт камсамола, а потым праводзіла рэпетыцыі да падрыхтоўкі вечара, прысвечанага С.Ясеніну. Наогул спраў прыбавілася, але не зважаючы ні на што — пішацца. За час вучобы паспела атрымаць чатыры "пяцёркі" і адну "чацвёрку".

28 ліпеня да мяне завітаў Сяргей Панізнік (думаю, што ты з ім знаёмы па "Чырвонай змене", дзе ён часта выступае з вершамі). Рыхтуе да друку сваю першую кніжку, якой даў назву "Кастры Купалля". Пазнаёміла яго з нашымі краявідамі. (Дарэчы, вады не было ля Ясельды). Пасля яго ад'езду атрымала пісьмо з "Літаратуры і мастацтва" ад Генадзя Бураўкіна. Прасіў даслаць свае новыя вершы, каб зрабіць падборку маіх вершаў на старонках "Літаратуры і мастацтва". А дзевятнаццатага жніўня мяне наведаў рэпарцёр з Беларускага радыё Уладзімір Саўчанка, які зрабіў перадачу, прысвечаную нашай сям'і. І, ведаеш, мне неяк крыху не па сабе: быццам я ўжо такая вядомая паэтэса. Дзе ні якое свята — раздаюцца званкі, просяць выступіць. А мне хочацца быць зусім непрыкметнай. Разумееш?

Ты пішаш, што жыццё тваё вайсковае — "надзвычай аднастайнае". Прызнацца, я гэтага зусім не падумала, калі прачытала нізку тваіх вершаў "На лірычнай хвалі". І гэтае "Эх, салдацкая казарма..." мяне асабліва ўразіла. У пісьме я думала сустрэць твае вершы... Але? Думаю, што ў наступны раз ты мне абавязкова прышлеш свае новыя тварэнні. Вось, здаецца, і ўсё. Дасылаю табе свой новы верш "На рацэ". А ведаеш, Мікола Панасюк на мяне таксама чамусьці пакрыўдзіўся... Пішы. Узаемна паціскаю тваю дужую салдацкую руку. Ясяльдзянка.

15.IX.1965 г.

НА РАЦЭ

Нас смешных,
мокрых прабіраюць дрыжыкі,
А мы яшчэ
на беразе дрыжым.
Каб сонца
прасушыла косы рыжыя,
Давай да сініх
плёсаў пабяжым.
Хай нам
услед кідаюць штосьці горкае,
Хай пляскаюць
у ладкі плескачы.
А мы бяжым
шчаслівыя і гордыя,
Нам словы
ў двукоссі ніпачым.
Глядзіш, і лодка
вырвецца з-пад берагу
і паімчыць
за трыдзевяць зямель,
І ў нейкім царстве
вольны вецер беражна
Нас высадзіць узрушаных
на мель.

P.S. Ну, як? Пішы, давай свае крытычныя заўвагі".

"Добры дзень, Мікола!

Сёння атрымала твой ліст, за што шчыра ўдзячна... Я тры тыдні "загарала" на бульбе. Зусім недалёка ад Мінска. Лекцый яшчэ ў мяне не было і літаб'яднанняў таксама. На "бульбе" напісала цыкл вершаў і нават невялікую паэмку. У "Чырвонай змене" за 21 верасня я ўпершыню выступіла ў прозе.

Ведаеш, прынеслі мне хлопцы газету "Ніва". Яна выходзіць у Польшчы. У артыкуле "Ліст да Сакрата Яновіча" быў такі абзац: "Сапраўдных нацыяналістаў дала нам толькі Беларусь. Аб гэтым сведчаць імёны Купалы і Коласа, Цёткі, Генюш, Брыля, Быкава, Шамякіна, Мележа. Можна было б прадоўжыць пералік імён. Але варта ўпамянуць аб цэлай плеядзе маладых талентаў не толькі з высокім майстэрствам, але і з высокай нацыянальнай годнасцю. Такіх, як я, напрыклад, Жэня Янішчыц...". Мяне гэта асабліва ўразіла. Мне здаецца, што я яшчэ нічога асаблівага не зрабіла. І наогул, нашто мне такая слава, такія словы звонкія, што чую я амаль кожны дзень!

У 11-м нумары "Маладосці" павінны быць мае вершы, гэта такое слова, якое я чую па тысячу разоў у дзень на філфаку. Шчыра прызнацца, яно мяне не толькі расстройвае, але і падчас надаядае. Хочацца пайсці ад гэтых заўзятых вершапісцаў у нейкі іншы свет. Ну, скажам, у музыку ці зусім у геалогію. Хочацца проста светла жыць, ісці побач з сонцам і верыць толькі ў дабро, дзе няма цынікаў і эгаістаў. Вось таму дома я сябе адчувала значна лепш і вальней, дзе на кожным кроку твая беларуская крыніца, якая можа размаўляць з табою нязмушана і адкрыта. Ну, што гэта са мной! Прабач, калі ласка.

Так, хлопцы ды і дзяўчаты тут ёсць харошыя, хоць не было яшчэ ні адной творчай сустрэчы. Ад усіх іх табе вялікае-вялікае прывітанне ў шумнай Маскве. Вось, здаецца, у мяне і ўсё. Пішы. Чакаю. Моцна. Яўг.Янішчыц.

25.IX.66.

А зараз крыху паэзіі.

* * *

Веру ў тое,
што на свеце ёсць
Проста незямная прыгажосць.
Ні агні зыркастыя не спаляць
Веру ў кветку,
што перад Купаллем
Зацвітае цветам
светла-дымным
У густых барах маёй Радзімы.
Веру ў тое, дзесьці па вясне
Асцярожна
дагарыць мой след.
Хай і не заранкай,
не купалкай,
Толькі б песняй
самай шчырай, палкай".

"Мікола, добры дзень!

Атрымала твой ліст, за што шчыра ўдзячна. Прабач, што крыху затрымалася. Хутка сесія, а таму прыходзіцца грызці навукі. Недзе 20 студзеня канчаем здаваць экзамены.

Была нядаўна ў "Маладосці". Глядзела карэктуру сваіх вершаў, спытала ў Аўрамчыка пра лёс тваіх вершаў. Ён сказаў, што ты стаіш на чарзе, але недзе ў 4-м ці 5-м нумары. Вось якія справы. А ў "Чырвонай змене" я не памятаю, калі была. У чацвер павінна адбыцца літаб'яднанне. Вось тады, магчыма, я патурбую паважанага Валодзю Паўлава.

Белуніверсітэт рыхтуе да друку чарговую кніжку маладых паэтаў данага храма навукі. Здала 300 радкоў.

Так, Разанаў (як ён і сам прызнаецца) вельмі палюбіў Вярцінскага. Нават рыхтуе рэферат па яго вершах "Аб інтэлектуальнасці ў паэзіі". Значна вырас. У 12-м нумары "Полымя" выступаюць нашы Юрка Голуб і Анатоль Казловіч. Вялюгін прасіў даць свае вершы. У 3-і — і нумар. А ў "Молодую гвардию" фота я паслала. Другі нумар 1967 года павінен мяне парадаваць.

"Ураган" Гаўрусёва выйшаў. Я купіла табе. Толькі не ведаю, ці выслаць табе, ці ты сам завітаеш на Новы год? Напішы. А з "Днём паэзіі" нешта затрымліваюцца... Вось, магчыма, і ўсё. Пішы. Дасылай свае вершы. Чакаю. Вельмі. Жэня.

14.12.66".

"Добры дзень, Мікола!

Прабач мне, летуценніцы, што бязбожна грашу: не даю табе каторы дзень адказу. Усё лекцыі, лекцыі, нудныя і цікавыя, а потым гэтае "падземнае інтэрнацкае царства", дзе не так лёгка сябе адчуваеш. Прыходзіцца сумаваць па ўсяму зямному, па ўсяму чыстаму і высакароднаму. О, як хочацца мне светласці і той чысціні, што акружалі мяне ў родных мясцінах, на маёй задуменнай Ясельдзе.

...І вельмі цяжка знайсці сабе паплечніка, які б разумеў цябе да апошняй кроплі светласці. Праўда, ёсць у пакоі маім адзін светлы чалавек, мая зямлячка Людачка, як мы яе ўсе ласкава называем. А часам так патрэбны такі чалавек, што боль і сум не сумясціш у сваім адзіным маленькім сэрцы. Не ведаю, што рабіць...

У мінулую суботу ездзілі на турбазу (гэта за пяць кіламетраў ад Мінска) у складзе трох чалавек (Вярба, Дукса і я) выступаць. Крыху адвяла сэрца. Бо цэлых тры кіламетры мы ехалі зімовым лесам.

Па арэшніку звонкі смех,
Едзем трое
ў лес зімовы.
Толькі падае ціха снег,
Снег блакітны
і снег ружовы.
Сёння гэткі
цудоўны дзень!
Лес кашлаты
да неба вырас.
Толькі песня
згубілася дзе?
Дзе падзеўся
духмяны верас?!
Час ад часу
губляем след
І маўчым.
Ды нашто нам словы,
Калі падае ціха снег,
Снег блакітны
І снег ружовы.

І потым зноў інтэрнат, ізноў лекцыі, нудныя ці цікавыя. А потым ізноў ціхі сум, таемны і страшны, і нараджаецца песня трывожная і небяспечная...

Усяго добрага! Пішы. Чакаю. Моцна. Жэня.

25.02.1967".

"Дзень добры! Вы,
напэўна, не чакалі?!
Прыміце з ціхай
Ясельды паклон.
Жыву на той
жа самай магістралі
З адчайнай
пераменлівасцю дзён.
Таю ў сабе
любві і гневу словы
ад гордасці
да вечнай прастаты.
Іду па светлых
сцежках верасовых,
што мне адлелі буйныя жыты.
Цяпер цаню святло
і незалежнасць
І не люблю сталічны маскарад.
Мне па душы
вясковыя бязмежжы —
Усё так,
як тры гады таму назад.
Між намі шлях
у промнях і ў бэзе.
(Хай Вас ліхая доля абміне!)
Успомніце,
Вы калісь йшлі па снезе
Шукаць Яе. Ды толькі...
не мяне.
Гублялі
нешматслоўныя ўсмешкі
У паўкрока
за шырокаю сцяной.
Вы самі аддалялі нашы сцежкі
Пакоямі, шляхамі, мітуснёй.
Другія песні Вас,
напэўна, злечаць
у кругу сяброў
і шумных літпадзей.
Я помню нашу
першую сустрэчу —
Вясковы кут.
Спякотны летні дзень.
Баюся, ліст
мой усяго не змесціць
(Ды і нашто мінулага працяг!)
Цяпер і дом зусім
на новым месцы,
Як і яго Лірычнае Дзіця.
Я ўсё жадала
б лірай перапоўніць,
Каб не сплыло
юнацтва, быццам сад.
Чаму ж Вы зразумелі
павярхоўна
Узмах рукі
і стомлены пагляд?..
Даю руку,
каб шчыра прывітацца
Не з гордасці,
а з вечнай прастаты.
О, госпадзі!
Няхай Вам лепш прысняцца
Другія, непадобныя лісты.

**Мінск,
2 кастрычніка 1968 г.
Ж.Янішчыц".**

"Мікола, добры дзень!

Атрымала твой ліст, за што шчыра дзякую. Адразу ж з навін. Новага — асаблівага — нічога. На "Узлёце" была толькі адзін раз. Трэба сказаць, што чакала нейкага іншага асяроддзя. Законнікаў з Губернатаравым туды не ходзяць. І наогул лічаць сябе вялікімі паэтамі, не гаворачы ўжо пра Дзюбу. Так, давялося мне пазнаёміцца з першымі кніжкамі Сербантовіча, Маляўкі, Кусянкова, Чэрні і Канапелькі. Найбольш удалымі лічу зборнікі Маляўкі і Сербантовіча. Падабаецца мне чарговая кніга Бураўкіна "Дыханне". Ці чытаў?

А пра Аўгінню Кавалюк дык я не ведаю, што гаварыць. Нешта яе "Маўклівыя скарбы" (кніжка зусім нядаўна паявілася ў друку) сапраўды маўклівыя скарбы. Не зразумела толькі адно — што яна мае агульнага з Д.Бічэль-Загнетавай. Вельмі ж яна стараецца падрабіцца пад гэты лірычны голас.

У нас часта бываюць літаратурныя вечары. Выступаем. Трэба сказаць, не дрэнна, але і не пахвальна. У нас нядаўна было паэтычнае вяселле. Ажаніўся Дайнека Лёня. Як я адношуся да яго творчасці? Не ведаю, як каму, а мне яго вершы сапраўды падабаюцца. Гэта вельмі цудоўна, што ён стараецца быць "першабытным"!

Хутка Кастрычнік. Але дамоў я еду значна раней — 3 лістапада вечарам. Я ж яшчэ чалавек без пашпарта, дык павінна зрабіць гэты важны дакумент! (Жартую). Дэкан адпусціў мяне да 9 лістапада. Калі будзеш дома, дык абавязкова завітай да нас, у Велясніцу, у наш новы дом. Нядаўна атрымала 2-гі ліст з СП СССР. Просяць тэрмінова даслаць фота для "Молодой гвардии". Перакладае Ісакоўскі для лютаўскага нумара. Тваіх вершаў у "Чырвонцы" яшчэ не было. А я зараз пішу, працую. За апошні час выступіла толькі ў прозе. Не спяшаюся. Будзе час. Ну, вось і ўсё. Цісну ўзаемна руку. Аўгіння.

Чаго жадаць, калі знікае гук
Даверлівай,
адзіна-чуйнай ноты...
слоў няма,
і скрыжаванне рук
Падведзена
пад корань адзіноты.
Заўжды —
ускрай! — шумлівага стала,
Дзе толькі песняй
сыпалі на рану, —
О так: і я шчаслівая была
У гойны час
застолляў і спадману.
Будуюцца, руйнуюцца масты,
І толькі
зорка крохкая ілсніцца,
І ты, непамінальна-горкі ты! —
Святлейшае,
што можа мне прысніцца...

**25.X.1968 г.
Яўгенія Янішчыц".**

"Не спяшаюся. Будзе час..." — гэтак напісала яна ў адным са сваіх апошніх лістоў да мяне ў Маскву амаль трыццаць год назад. А пяць летаў і зімаў няма з намі Жэні Янішчыц. На вялікі жаль, няма і ўжо зусім не будзе ніякага часу, каб мы непасрэдна змаглі пачуць яе голас, убачыць яе журботліва-прасветленую ўсмешку, прачытаць яе новыя таленавітыя вершы... ■

9 х 12

У Ларысы Долінай муж — кароль...

□ Майя ШЭНДРЫК, "ЧЗ".

Ларыса Доліна — "зорка" хутчэй за ўсё не капрызная. Ва ўсякім разе рэзкіх пераменаў настрою яна за сабой не заўважала, а калі з'яўляецца "на людзях", імкнецца быць такой, як усе. Ліпень гэтага года падарыў Ларысе сустрэчу з Віцебскам, з яго цудоўным фестывалем "Славянскі базар". На яго расійская зорка прыехала з мужам Віктарам і дачкой Ангелінай. Выступленні, прэзентацыі, сустрэчы — усё гэта было абавязковым у "праграме Долінай". У тым ліку і сустрэчы з журналістамі...

— Ларыса, што новага ў Вашым творчым жыцці адбылося апошнім часам?

— (усміхаецца) "Славянскі базар". У гэтым годзе я выпусціла два кампакт-дыскі — "Ільдзінка" і "Прывыкай да Ларысы Долінай". Зараз рыхтую яшчэ адзін. Безумоўна, значнай падзеяй у маім творчым жыцці стала прысуджэнне мне прэміі "Авацыя".

— Калі Вы загаварылі пра «Авацыю», то, на Вашу думку, хто мог скласці Долінай сапраўдную канкурэнцыю ў намінацыі «Лепшая рок-спявачка»?

— Вольга Кармухіна. Я лічу, што яна і павінна была атрымаць "Авацыю".

— Вы перапрабавалі самыя розныя стылі ў музыцы. У якога з іх больш перспектыў?

— Цяжка адказаць. Я думаю, што на гэта пытанне ўвогуле нельга даць дакладны адказ. Я нават не магу сказаць, да якога стылю адношуся сама. Мне проста падабаецца добрая музыка.

— Час, мода, артыст. Як Вы адчуваеце сябе ў гэтай барацьбе?

— Я не імкнуся кагосьці "пераскокваць", пераганяць, быць падобнай на каго-небудзь. Я сама па сабе. Я спяваю і не магу без гэтага.

— Ларыса, Вас ведаюць не толькі як эстрадную, але і як добрую джазавую спявачку. Якім бы мог быць ідэальны склад джазавых выканаўцаў для Вас?

— Трэба падумаць... Ну, скажам, Дзюк Элінгтон. Яшчэ б я хацела паспяваць з Майклам Джэксанам.

— Што можна лічыць падзеяй нумар адзін у жыцці Долінай - чалавека, якая зрабіла Доліну-спявачку?

— Хутчэй за ўсё, характар. У мяне быў вельмі складаны шлях на эстраду. І каб не мой упарты характар... А ў жыцці са мной вельмі складана, і мае родныя могуць гэта пацвердзіць. (Муж і дачка Долінай ківаюць у знак згоды).

— У кінафільме «31 чэрвеня» Вы спявалі песню, у якой былі такія словы: «Буду, буду я каралевай, толькі дайце мне караля...». Вы знайшлі гэтага караля?

— Безумоўна. Гэта — мой муж.

— Калі Вы спяваеце са сцэны, наколькі Вас цікавіць рэакцыя гледача?

— Вельмі цікавіць. Я магу нават разгубіцца на сцэне, калі буду бачыць абыякавыя твары. Я проста не магу працаваць, калі слухач мяне не "падтрымлівае".

— Што такое «зорка» ў Вашым разуменні?

— Артыстызм, прафесіяналізм і ўменне эфектна выглядаць.

— Ці ёсць у Вас любімыя паэты-песеннікі?

— Ёсць. Міхаіл Таніч, Мікалай Дзянісаў і Кірыл Красташэўскі.

— Ларыса, быў час, калі з Вашым імем былі звязаны не толькі цудоўныя песні, але і не менш цудоўныя дыеты... Як сёння Вы падтрымліваеце сваю фігуру?

— Так, у мяне ўсё жыццё былі праблемы з лішнімі кілаграмамі. І я, як магла, змагалася з імі. Я перапрабавала самыя модныя дыеты, гербалайф. Але ў любога чалавека наступае такі момант, калі арганізм проста не прымае ніякія дыеты і прэпараты. Я купіла сабе велатрэнажор і з ахвотай займаюся...

— Ваш прыезд на «Славянскі базар», безумоўна, падзея для фестывалю. Як Вас тут сустрэлі?

— Што вельмі было нечакана для мяне — дрэнна. На вакзале да нашага цягніка пад'ехалі дзве "Чайкі". У адну селі Ала з Філіпам, а ў другую, якая прызначалася для мяне, — нейкія невядомыя мне людзі. Відаць, з групы Пугачовай. Ну, а што тычыцца размяшчэння, то мне дастаўся звычайны нумар далёка не ў лепшай віцебскай гасцініцы. Памятаю, як сем гадоў таму я прыязджала на Фестываль польскай песні ў Віцебск і як цудоўна тады было ўсё для мяне арганізавана. Магчыма, тады я была сапраўднай "зоркай"...

— Вы, у рэшце рэшт, у гэтым годзе набылі сабе кватэру, як сапраўдная «зорка»... Гавораць, яна ўжо занадта вялікіх памераў.

— Я б не сказала. Я чакала ўласнага жылля дванаццаць год. Кватэра трохпакаёвая, агульнай плошчай 90 кв.м. Да гэтага я жыла ў гасцініцы "Расія".

— Што Вас можа засмуціць больш за ўсё на свеце?

— Усё. Я поўнасцю залежу ад настрою.

— Каго са спявачак Вы маглі б назваць «першай тройкай» па прафесійных даных, не лічачы, вядома, сябе?

— Ала Пугачова, Вольга Кармухіна, Анжэліка Варум. Апошняя, магчыма, не валодае моцным голасам, але вельмі прафесійная і таленавітая.

— Ці бачыце Вы ў сваёй дачцэ будучую спявачку?

— Пакуль што бачу. Ангеліна зараз займаецца з добрымі музыкантамі, і ў яе ёсць поспехі. А калі трэба будзе, я ёй дапамагу.

— Што Ларысе Долінай трэба для поўнага шчасця?

— Гэта ўсё ёсць: дачка, сябры, дзякуй Богу, жыллё, ну, і мае слухачы і гледачы.

ГАРЧЫЧНІК

На хвалях гумару

* * *

— Вы абвінавачваецеся ў тым, што стукнулі сваю жонку талеркай па галаве. Няўжо вам яе не шкада?

— Як жа не шкада — талерка была зусім новая.

* * *

— Ці ўсю самагонку ў цябе канфіскавалі?

— Не, удалося выратаваць дзве пляшкі.

— Але як?

— Выпіў перад прыходам міліцыі.

* * *

Жанчына прыбегла ў міліцыю:

— Мяне згвалцілі чацвёра мужчын!

— Не хвалюйцеся, грамадзяначка, знойдзем усіх.

— Усіх не трэба. Толькі трэцяга.

* * *

Жонка — мужу:

— Заўтра 20-я гадавіна нашага вяселля, як мы яе адзначым?

Муж — жонцы:

— Хвілінай маўчання.

* * *

Прыходзіць да доктара старая і гаворыць:

— Доктар, у мяне ўсё баліць.

— Ідзіце, бабка, за фіранку, распранайцеся.

— Зусім?

— Зусім, зусім, бабка.

Праз некаторы час адхіляецца фіранка, чуецца голас:

— Ну ідзі сюды, спакуснік.

* * *

Вядомы кінарэжысёр — пачынаючай актрысе:

— Я запрашаю вас здымацца ў маёй новай карціне. Праз дзевяць месяцаў абяцаю вам Оскара.

— А калі гэта будзе дзяўчынка?

А.БАБРОЎ.

З замежнага гумару

— Мадам, я знайшоў няспраўнасць у вашым аўтамабілі.

— Якую?

— Ведаеце, кароткае замыканне...

— Дык жа хутчэй зрабіце яго даўжэйшым.

* * *

Ведаеш, Мілан, мне так хочацца купіць аўтамабіль... Пабачылі б свет.

— Той ці гэты? — удакладняе муж.

* * *

Паліцэйскі дапытваецца ў шафёра:

— Растлумачце, як адбылася аварыя?

— Вельмі проста. Мая цешча патрабавала, каб я павярнуў направа, а жонка — налева. Я стараўся задаволіць абедзвюх: страшэнна не люблю скандалаў у сям'і.

* * *

— Ці ведаеце вы, сэр, што за тыдзень збілі пецярых прахожых. Гэта ўжо занадта!

— А колькі можна?

* * *

— Вы маглі б паказаць мне найкарацейшы шлях на станцыю?

— Ні ў якім разе!

— Вы не тутэйшы?

— Тутэйшы. Але я вадзіцель таксі...

* * *

— Тата,— гаворыць непаўналетні сын, — ты ўсё яшчэ думаеш, што я надта малады, каб кіраваць аўтамабілем?

— Не, сынок. Гэта машына не надта старая, каб даверыць яе табе.

* * *

Перад шлагбаумам выстраілася доўгая чарга аўтамашын. З будкі высоўваецца стрэлачніца:

— Набярыцеся цярпення, толькі што мне паведамілі — цягнік спазняецца на паўгадзіны.

* * *

— Паслухайце, мадам, вашай карове трэба купіць парасон.

— Навошта?

— Каб у малацэ было меней вады.

* * *

У магазіне.

— Дайце мне бутэльку віна.

— Белага ці чырвонага?

— Абы- якога. Я — дальтонік.

Падрыхтаваў А.БАБРОЎСКІ.

Мімаходзь

- Калі ж урэшце выведуць на чыстую ваду тых, хто яе забруджвае.
- Калі ўжо быць варонай, дык толькі белай.
- Парадак каштуе дорага, беспарадак – яшчэ даражэй.
- Трухлявы пень карчу хваліцца: – Браток, я ж дубам нарадзіўся.
- Крэда браканьера: каб выйсці з вады сухім, дастаткова ўмыць рукі.
- Рыбе, якая трапіла ў сцёкавыя воды цукровага завода, давялося нясоладка.
- Да чаго дайшла цывілізацыя: дыханне і тое штучнае.

Алесь БЯРЖЫНСКІ.

Паўло СУХАРАДА (Украіна)

Удачлівы крытык

Максім Весялянскі працаваў у галіне крытыкі твораў на дзіцячую тэматыку. І, трэба сказаць, небеспаспяхова. Яго рэцэнзіі, як правіла, адпавядалі мастацкай вартасці твора. Ніхто з чытачоў, а тым больш з аўтараў не мог закінуць удачліваму крытыку за прадузятае стаўленне да твораў.

— Максім Дзянісавіч, як вам удаецца з такою дакладнаю меркаю падысці да кожнага твора? — неяк пацікавіўся крытык-пачатковец.

— Ад вас, шаноўны калега, у мяне няма ніякіх сакрэтаў, — пераходзячы на даверлівы тон, загаварыў трошкі ў нос Максім Весялянскі. — Па-першае, хаця і нудны трапляецца твор, я абавязкова дачытваю яго да канца. Мала таго, чытаю нават двойчы! Першы раз — як чытач. Але не звычайны, а маленькі чытач, — падкрэсліў крытык. — Звычайна, стаць на пэўны час дзіцём не ў кожнага ёсць мажлівасці... гм... адным словам, не так лёгка, але вельмі неабходна. Для гэтага я прыгадваю які-небудзь эпізод дзяцінства, развіваю яго ва ўсіх сферах і аспектах дзіцячай фантазіі і неўзабаве дабіваюся жаданага. Узяўшыся за рукі, мы блукаем з героем кнігі квяцістымі лугамі, размаўляем з ім на тэмы, прадбачаныя аўтарам... Словам, ходзім тымі сцежкамі, якія нам падказала фантазія аўтара. Якраз у гэтай сферы можна заўважыць аўтарскія знаходкі, недаробкі, пралікі ў мастацкім творы. Але мастацкія плюсы і мінусы я падлічваю потым ужо, калі вяртаюся з дзяцінства і ўваходжу ў асобу прыдзірлівага крытыка. Тады я ўжо знаходжу і моўныя агрэхі, стылістычныя памылкі — адным словам, усе, нават нязначныя пралікі кнігі заўважаю. Але асноўнае — ацэнка твора з пазіцыі дзіцячага мыслення... Адным словам, — яшчэ раз паўтарыў крытык, — дзейнічайце, калега...

— Вось здарова! — перавёў дыханне крытык-пачатковец. — Здаецца, я зразумеў, як стаць аб'ектыўным... Даруйце, але я пабег... Вельмі ўдзячны за навуку...

Ён віхрам ляцеў дадому, замыкаўся ад дамашніх на ключ. І аж пацеў ад натугі, сілячыся ператварыцца ў бесклапотнае дзіця. А Весялянскі ціхенька прыадчыняў дзверы ў дзіцячы пакой, дзе вучыла ўрокі яго дачка Марынка.

— Вось табе падарунак, — клаў на стол новенькую кніжачку, якая пахла друкарскімі фарбамі. — Спадзяюся, спадабаецца...

На другі дзень дачка заходзіла да бацькі ў кабінет:

— Ты казаў, што кніжка спадабаецца, а яна мне нудная...

— Што, аднак, не спадабалася? — заклапочана ўдакладняў бацька.

— Усё... — пазяхаючы, адказвала дачка. — Дзеці ў ёй неяк па-даросламу гавораць... Ды не толькі гэта...

Яны яшчэ з гадзіну ўдакладнялі недахопы твору, потым Марынка ішла глядзець тэлевізар, а Весялянскі садзіўся за пісьмовы стол. Апрацаваўшы дзіцячыя заўвагі, ён у хуткім часе нёс у рэдакцыю цудоўную аб'ектыўную рэцэнзію на новы твор.

Апошнім часам Максім Весялянскі, не зважаючы на поспехі ў галіне дзіцячай тэматыкі, усё часцей паўтарае, што мае намер перайсці на крытыку твораў для юнацкага ўзросту. Для гэтага ён мае важкія падставы: кожны вечар каля іх дома спыняецца худзенькі хлапчына і доўга глядзіць на Марынчына акно.

Пераклаў М.БАЗАРЭВІЧ.

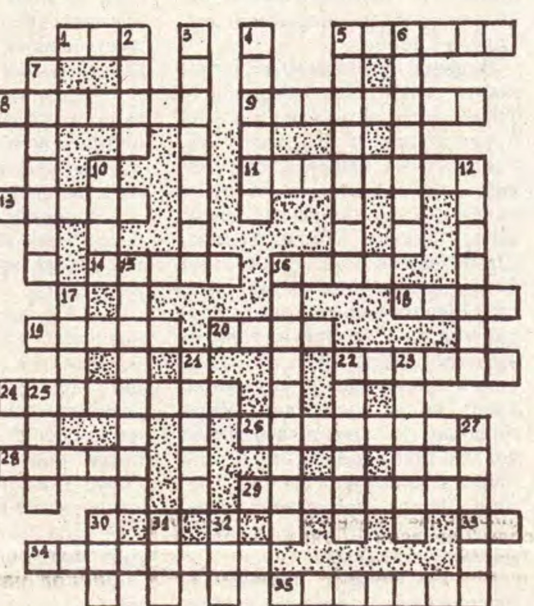

Малюнак Л. РАЗЛАДАВА.

Крыжаслоў-жарт

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 1. Жалезаадкід. 5. Тварны аклад. 8. Душа лепшага дома. 9. Зброя слабага і розум сляпога (К.Пруткоў). 11. Кёльнская вада (парф.). 13. Велікавочны (прымаўка "У страха глаза велики"). 14. Рагатае кляймо. 16. Пчаліныя збудаванні. 18. Бог вольнага кахання (міф.). 19. Падкідышы на "дурня" (можна – хобі А.Пушкіна). 20. Нажны адбітак. 22. Удзельнік прадпрыемства "Рогі і капыты" (літ.). 24. Жартоўнамоўны пярэварацень (лінгв.). 26. Папярэднік фартэпіяна. 28. Кабыліны напітак. 29. Безуладнік, які кахае Прудона і Бакуніна. 33. Вялікі майстар сваёй справы. 34. Той, які жме, рве і штурхае (спорт). 35. Скура не вартая выдзелкі (прымаўка "Овчинка выделки не стоит").

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 2. Апошняя крыкуха. 3. Ліпавы здзіральнік. 4. Зарослы, не падстрыжаны чалавек. 5. Канторскі валакітчык. 6. Вобраз "нячыстай" тапельніцы (міф.). 8. Абкладанне халасцякоў. 10. Упартая рэч. 12. Тая, што на Вялікдзень пасіцца (прыказка). 15. Найлепшы прадстаўнік дабра. 16. Перапрадавец для навару. 17. Чужаземны правадыр біты пад Палтавай. 21. Шумавы поспех. 22. Пані Флабэра (літ.) 23. Балотнае машчэнне – праход. 25. Поўны парадак (фін.). 27. Нявестка Балконскага (літ.). 30. Той, які весяліць, грыміць, грэе і душыць (хім.). 31. Ведзьма-баба (каз.). 32. Выкрык танцуючага лезгінку.

Даслаў М.ТАРАСІК.

СТРАКАТАЯ МАЗАІКА

З радаводу "жыццёвай вады"

У кнізе "Русский народ. Его обычаи, обряды, предания, суеверия и поэзия", якая выдадзена ў 1880 годзе, пра гарэлку гаворыцца наступнае. Гарэлка — здабытак Аравіі. Раймунд Лулій знаходзіўся на востраве Маёрка, які быў у валоданні аравіцян, даведаўся там ад аднаго вучонага мужа пра спосаб гатавання гарэлкі, што называлася "жыццёвай вадою", і прывёз яе ў Еўропу ў 1290 годзе. Тады ўвесь свет лічыў гэту гарэлку за ваду, атрыманую з філасофскага каменя. Яе прадпісвалі прымаць кроплямі, і яна ўздзейнічала гаюча.

Генуэзскія купцы, спазнаўшы спосаб прыгатавання гэтага напітку ад Арнольда дэ Вілана, які выведаў ад Лулія, прадавалі ў шклянках за высокую цану як гаючы бальзам пад назовам "жыццёвая вада". Яны атрымлівалі яе шляхам выганкі з вінных дражджэй, сакавітых пладоў і хлебнага збожжа.

Пасля падзення генуэзскага гандлю ў XV стагоддзі тайна вырабу зрабілася даволі вядомай, аднак гарэлка яшчэ доўга прадавалася як лякарства. Праўдападобна меркаваць, што гарэлка з'явілася ў нас не раней чым у 1398 годзе, калі ўжо генуэзцы дастаўлялі гарэлку ў Літву і пазнаёмілі нас са згубным напіткам.

Рускую гарэлку рабілі са збожжа, пшаніцы і ячменю. Нагогул яна называлася віном і дзялілася на гатункі: звычайная гарэлка мела назву простага віна, лепшы за гэты гатунак называўся — віно добрае, яшчэ лепшы — віно баярскае і нарэшце самы вышэйшы гатунак — віно двайное, надзвычай моцнае. Акрамя гэтых гарэлак, рабілі яе яшчэ з падсалоджваннем патакай. Гэта гарэлка прызначалася жанчынам. Гаспадары настойвалі гарэлкі на розных прыправах і духмяных травах, зверабоі, амбры, бадзязе, на скарынках і пладах.

Продаж віна і ўсіх хмяльных напіткаў быў у нас спачатку свабодным, але паколькі празмернае ўжыванне іх прыводзіла да беднасці і разарэння, то гэта прымусіла вялікіх князёў абмежаваць гэты гандаль. Іван III нагогул забараніў гатаваць моцныя напіткі. У час наведвання Масквы паслом баронам Гарберштэйнам (пачатак XVI стагоддзя) дазвалялася народу піць моцныя напіткі толькі ў некаторыя святочныя дні. Цар Іван IV пабудаваў для сваёй апрычніцы шынок у Маскве і дазваляў піць. Аднак ён не любіў выпівак і дазваляў народу весяліцца толькі на Святым тыдні, на Каляды і ў Дзмітраўскую суботу. Ва ўсякі іншы час загадваў саджаць п'яніц у турму. Цар Фёдар загадаў разламаць шынок, але Барыс Гадуноў, думаючы пра дзяржаўныя даходы больш, чым пра народную мараль, загадвае зноў пабудаваць і аддае ўсе моцныя напіткі на водкуп. Цар Міхаіл Фёдаравіч зноў знішчае шынкі, але адкрывае піцейныя дамы, дзе прадавалася віно. Цар Аляксей аддае ўсё на водкуп і загадвае завесці шынкі па аднаму ва ўсіх гарадах, а ў Маскве — тры.

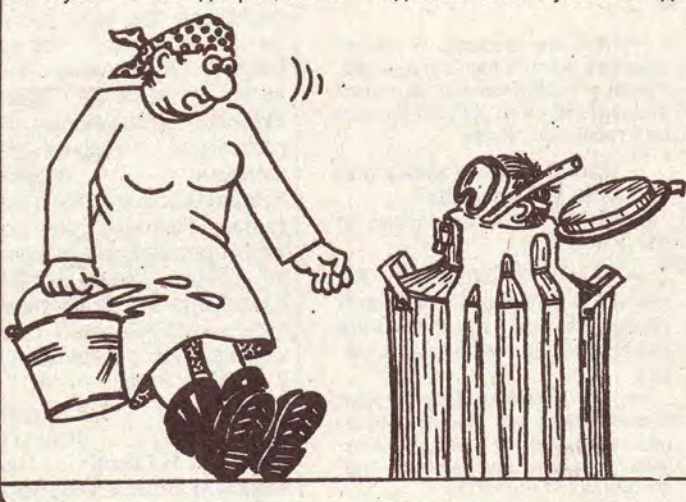
Да Пятра І знатныя людзі бавілі час у папойках, якія не лічыліся парокам. Гэта было нярэдкай з'явай ва ўсёй Еўропе. Так, гаспадар, які не частаваў сваіх гасцей, лічыўся негасцінным, і з ім не хацелі знацца.

Прыстойнай прычынай для ўжывання гарэлкі служылі ў даўнейшыя часы тосты за здароўе гаспадара, затым гасударыні, далей — за кожную царскую асобу, патрыярха, вядомых саноўнікаў, за пераможную зброю і г.д. Не выпіць за здароўе кожнага кубак віна азначала непавагу да дому, нежаданне яму дабра, а таксама і таму, за чые здароўе адмаўляліся выпіць. Гаспадар пачынаў першы і сваёй просьбай прымушаў усіх выпіваць да кроплі. У палове XVIII стагоддзя выпівалі на імянінах, хрэсьбінах і вяселлях. У канцы гэтага ж стагоддзя пакончылі з празмерным ужываннем у сталіцах, а жанчыны выкаранялі п'янства ў сваім асяроддзі. Аднак і пасля працяглы час у простым народзе існаваў звычай частаваць гасцей і прымушаць па прыказцы "В чужой монастырь со своим уставом не суйся". Цяпер, між іншым, існуе супрацьлеглая прыказка "Потчевать велено, а неволить — грех".

Ёсць над чым задумацца над радкамі, змешчанымі вышэй, і нашаму пакаленню аматараў "жыццёвай вады"...

Уладзімір ЯГОРЫЧАЎ.

Малюнак Л. РАЗЛАДАВА.

Звыш трыццаці парод сабак было прадстаўлена на выстаўцы, якая прайшла ў Брэсце. На гарадскім стадыёне сабраліся сотні ўладальнікаў чацвераногіх. Заўважана, што ў сем'ях брастчан становіцца ўсё больш "братоў нашых меншых", прычым, ад самых маленькіх экземпляраў — да буйных ахоўных.

Фота Эдуарда КАБЯКА, БЕЛІНФАРМ.

КІНААФІША МІНСКА

11 жніўня

"МАСКВА": Да дня будаўніка — д/ф "Біяграфія новай кватэры" (перад сеансамі). "Пацукі, або Начная мафія" — 14.20. "Далёкая краіна" (2 с.) — 16.00, 18.20, 20.40. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 22.00.

"КАСТРЫЧНІК": "Далёкая краіна" (2 с.) — 16.00, 21.00. "Луна-парк"**— 14.30, 19.00. "Максшоў" — 21.30.

"АЎРОРА": "Зорныя войны" (1,5 с., д)— 13.30. "Брудная бялізна"— 14.00, 16.00, 18.00, 19.30, 21.10. "Дэтэктыў Кід"— 15.30. "Народжаны забіваць"***— 17.20, 19.10, 21.00.

"БЯРЭСЦЕ": "Прыватны курорт"**— 12.00, 16.00, 19.30. "Шэльма ў чорным"***— 14.00, 17.40. "Кат з Кабабланкі"— 15.00, 16.30. "Народжаны забіваць"***— 11.30, 18.10. "Я абяцала, я пайду..."— 13.10. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30.

"ВІЛЬНЮС": "Жыкіны мемуары"***— 12.00, 17.00, 22.00 (н). "Глушыцель"**— 13.30, 20.30. "Свавольнік з псіхушкі" *** — 15.00, 18.30.

"ДРУЖБА": "Робат-паліцэйскі-2" — 14.00, 17.40, 21.20. "Прынц з Нью-Йорка"— 16.00, 19.40.

"ПАРТЫЗАН": "Далёкая краіна" (2 с.)— 14.00 (л), 17.40, 21.30. "Бай-бай, бэбі"***— 16.10, 20.00.

"ПЕРАМОГА": "Кат з Кабабланкі"— 13.00, 16.10, 17.40. "Народжаны забіваць"***— 14.30, 19.10.

"САЛЮТ": "Далёкая краіна" (2 с.)— 13.30, 15.45, 19.30, 21.45. "Бай-бай, бэбі"***— 12.00, 18.00.

"СУЧАСНІК": "Мужчынскі зігзаг" (кінакамедыя)— 14.40. "Шалёныя ночы Клеапатры"****— 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Іспанская ружа"***— 10.30, 13.50, 17.10, 20.30. "Кібарг-паліцэйскі"**— 12.10, 15.30, 18.50, 20.40. "Народжаны забіваць"***— 10.50, 14.00, 17.20, 19.00. "Блакітны гром"— 12.20. "Прывід" **— 15.30.

"КІЕЎ": "Кібарг-паліцэйскі"**— 14.30, 16.20. "Небяспечная гульня"****— 18.00, 19.40, 21.10.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Вораг мой" (д)— 10.30. "Прынц з Нью-Йорка" — 12.00, 15.30, 19.00. "Твая воля, Божа!" — 14.00, 17.30, 20.40. "Палёт чорнага анёла"***— 15.00, 19.30, 21.10. Зала індыйскага фільма: "Як тры мушкецеры" (2 с.)— 17.00.

"МІР": "Начныя ястрабы"**— 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Тыдзень старшакласнікаў"**— 13.00, 17.00. "Прынц з Нью-Йорка" — 15.00, 19.00, 20.40. Відэазала: "Пачвара"— 15.30, 17.30, 19.30.

"ПІЯНЕР": "Баль казак" (д)— 10.30. "Непераможная нага" (д)— 13.40. "Кіборг-паліцэйскі"**— 12.00, 15.20, 18.40. "Запрашаем у паўналецце"— 17.00, 20.20.

"РАКЕТА": "Інтэрпол"— 16.10, 19.40. "Эмануэль"****— 18.00, 21.30.

"РАДЗІМА": "Іспанская ружа"***— 14.00, 17.10, 20.20. "Я аб'яўляю вам вайну" — 15.40, 18.50. Відэазала: "Падарожжа Гулівера" (м/ф, ЗША)— 16.00. "Амерыканскі ніндзя-4" — 18.00. "Левіяфан" (фільм жахаў, ЗША)— 20.00. Працуе відэабар з 14.00 да 23.00.

"ЗМЕНА": "Іспанская ружа"***— 16.40, 20.10. "Насця"— 15.00, 18.30.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Прынц з Нью-Йорка" — 12.55, 16.10, 19.25, 21.00. "Магазін бікіні"— 17.45. "Свавольнік з псіхушкі"***— 11.15, 14.30.

"ЭЛЕКТРОН": "Джунглі" (д)— 11.10. "Кібарг-паліцэйскі"**— 14.00, 15.40, 17.20, 19.00, 20.40. "Іспанская ружа"***— 15.00, 18.30, 20.20. "Пятая малпа"— 13.10, 16.40.

"АВАНГАРД": "Шпіёнскія страсці"— 17.00, 19.00.

"ЗНАМЯ": "Шпіёнскія страсці"— 18.00, 19.50. "Інтэрпол" — 16.20.

"УДАРНІК": "Хон Гіль Дон" (д) — 14.00. "Новыя прыгоды Тэнэсі Бака" — 15.40, 19.10. Па краі бездані — 17.20.

ХАТНІ ЭКРАН

11, чацвер

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пад купалам Сусвету.
8.20. Надвор'е.
8.30. Пяць хвілін на жарты.
8.35. "Незнаёмы і дзівосны свет". Д/ф.
◆9.05. "Маё каханне, мой смутак".
◆10.05. "Змеялоў".
11.40. Фільм-канцэрт.
◆12.40. "Папялушка".
* 14.00. "Востраў капітанаў".
◆14.30. "Д'Артаньян і тры мушкецёры".
15.40. Дак.фільмы.
16.30. "Сіняя Світа". Тэлеспектакль.
17.30. Навіны.
17.40. Стоп-кадр.
18.05. Зачытайце маё пісьмо...
18.10. Абласныя навіны (Гродна).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Футбол. Кубак кубкаў. "Фандок" (Бабруйск) – "Цірана" (Албанія). У перапынку – Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.35. "Маё каханне, мой смутак".
22.35. Кантакт.
22.40. Пад купалам Сусвету.
22.50. НІКа.
23.05. Пяць хвілін на жарты.
23.10. Маладзёжная рэдакцыя Украінскага тэлебачання "Гарт" у гасцях у "Крока".
0.40. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

5.30. Раніца.
7.00, 10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.10. Навіны.
8.00. Агляд рынку нерухомасці.
* 8.15. "Казка аб страчаным часе".
◆8.40. "Дзікая ружа".
9.05. "Жыццё заапаркаў" (ЗША).
9.45. Прадпрымальнік.
10.20. Баскетбол. Чэмпіянат свету. Мужчыны. 1/4 фіналу. Перадача з Канады.
* 15.25. "Вайна гобатаў".
* 15.50. Мульціпролія.
16.05. ...Да 16 і старэйшым.
16.40. Планета.
17.25. Дакументы і лёсы.
17.40. Загадка СБ.
17.50, 20.30. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.55. Лідэр.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Масква–Крэмль.
21.00. Лато "Мільён".
◆21.30. "Дарога ў Парадыз".
23.20. За цыганскай зоркай...

Канал "Расія"

6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. Віртуозы 2000 года.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.30. Паехалі.
◆8.40. "Санта-Барбара".
9.30. Чароўны куфэрачак.
9.40. "Дзед і журавель". Спектакль.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Музычны фестываль "Белыя ночы". 2-я частка.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Тэлегазета.
16.10. Новая лінія.
16.55. Свята кожны дзень.
17.05. Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы.
17.55. У свеце аўта- і матаспорту.
18.25. Свая гульня.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.25. Пяць хвілін аб добрым жыцці.
20.30. Рэк-тайм.
21.00. Чэмпіянат Расіі па футболе. "Спартак" (Масква) – "Лакаматыў" (Ніжні Ноўгарад). 1-ы тайм.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Чэмпіянат Расіі па футболе. "Спартак" (Масква) – "Лакаматыў" (Ніжні Ноўгарад). 2-гі тайм.
23.25. Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля"
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. Фільм-канцэрт.
* 14.15. "Прыгоды капітана Врунгеля".
14.25. Тэлемагазін.
◆14.45. "Два білеты на дзённы сеанс".
16.25. "Царэўна-жаба". Тэлеспектакль.
17.30. Парады садаводам.
17.40. Рэформа і ўлада.
* 18.10. "Жыла-была пчолка".
* 18.55. "Карціна", "Ехаў Ваня".
◆19.05. "Мелодыі Вярыйскага квартала".
20.45. Тэлеслужба бяспекі.
◆20.55. "Адэон".
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Па ўсёй Расіі.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.15. Ваш стыль.
22.20. Вячэрні звон.

8-ы канал

◆18.00. "Карусель".
* 18.05. "Вальтрон".
◆18.50. "Лабірынт правасуддзя".
* 19.40. "Пітэр Пэн".
◆20.25. "Марэна Клара". 58-я серыя.
21.15. БАНТ. Рэпартаж.
21.20. Прэзентацыя Міжнароднага хрысціянскага фестывалю яўрэйскай музыкі і танца.
◆21.55. На экране кінакамедыя.

Канал НТВ

* 17.00. Дзецям.
17.30. "Энцыклапедыя цудаў, ці Вы жадалі пра гэта даведацца". Фільм 54-ы.
18.00 і 21.00. Сёння.
18.35. Баскетбол. Чэмпіянат свету ў Канадзе.
◆19.25. "Кафэ "Багдад".
◆21.35. "Інспектар крымінальнай паліцыі". 2-я серыя.
22.30. "Часінка".
◆23.00. "Крыса".

12, пятніца

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.45. "Марай кахання, марай цудоўнай..." Фільм-канцэрт.
◆9.15. "Маё каханне, мой смутак".
10.15. "Пяць зорак"
◆11.15. "Прыніжаныя і зняважаныя".
12.55. Фільм-канцэрт.
* 13.45. "Бюро знаходак".
14.20. Д/ф.
14.35. "Адысея Аляксандра Вярцінскага".
16.30. "Папараць-кветка".
17.30. Навіны.
* 17.40. "Тайна краіны Суніцы".
18.00. Эканамікст.
18.10. Абласныя навіны (Магілёў).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Бізнес-рынг.
19.35. Вечарына памяці А.Арэхава.
20.20. Студыя "Тэлесябрына".
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
21.40. Кантакт.
◆21.45. "Вочы чорныя". 1-я і 2-я серыі.
23.50. НІКа.
0.05 Пад купалам Сусвету.
0.15. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

5.30. "Раніца"
7.00, 10.00, 15.00, 20.00, 23.00. Навіны.
8.00. Новы старт.
8.15. Сарока.
◆8.40. "Дзікая ружа".
9.05. Д/ф.
9.15. Агарод круглы год.
9.45. Бізнес-клас.
10.20. Баскетбол. Чэмпіянат свету. Мужчыны. 1/4 фіналу. Перадача з Канады.
◆15.25. "Пра Чырвоную Шапачку".
16.50. Азбука ўласніка.
17.25. Чалавек і закон.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.05. Чалавек тыдня.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.50. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
◆20.45. "Паліцыя, Пітон-57" (Францыя, ФРГ).
23.10. Музагляд.

Канал "Расія"

6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. Музыка ўсіх пакаленняў.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.30. Паехалі.
◆8.40. "Санта-Барбара".
9.30. Чароўны куфэрачак.
9.40. Тэлегазета.
9.45. У свеце жывёл.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост". Кенгуру.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
◆16.50. "Зноў малады". 1-я серыя.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.25. Маскі-шоу.
20.55. Кліп-антракт. Т.Буланава.
21.05. "К-2".
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Экран крымінальных паведамленняў.
22.45. Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. Навукова-папулярны фільм.
13.55. Урок нямецкай мовы.
14.10. Тэлемагазін.
* 14.15. "Прыгоды капітана Врунгеля".
◆14.45. "Мелодыі Вярыйскага квартала".
16.25. Фільм-канцэрт.
17.00. "Пабочныя дзеці Антона Вебрана" (Францыя). 1-я частка.
18.05. "Адэса ўсміхаецца".
* 18.55. "Прапала сумленне".
◆19.15. "Трактарысты-2".
20.45. Тэлеклуб бяспекі.
◆20.55. "Прыгажуня і Казанова".
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.15. Ваш стыль.
◆22.20. "Дзіця ў лістоце" (ЗША).

8-ы канал

◆18.00. "Карусель".
* 18.25. "Вальтрон".
◆18.50. "Швейцарскія Рабінзоны".
* 19.45. "Пітэр Пэн".
20.25. Музычная праграма.
21.25. БАНТ. Рэпартаж.
◆21.40. Класіка кінематографа.

Канал НТВ

* 17.00. Дзецям.
17.30. "Энцыклапедыя цудаў, ці Вы жадалі пра гэта даведацца". Фільм 55-ы.
18.00 і 21.00. Сёння.
18.35. Футбольны клуб.
* 19.15. "Гамлет".
◆19.45. "Узлёт". 2-я серыя.
◆21.35. "Інспектар крымінальнай паліцыі". 3-я серыя.
22.30. "Часінка".
◆23.00. "Місія ніндзя".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

НАДВОР'Е

Сёння днём па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, па Брэсцкай вобласці — кароткачасовыя дажджы, навальніцы.

Тэмпература паветра ў Віцебску — +20— +22°, Магілёве — +21— +23°, Мінску, Гродна — +22— +24°, Брэсце, Гомелі — +23— +25°.

У наступныя двое сутак: 12-га — часам дажджы, месцамі навальніцы, 13-га — невялікія кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ўначы +12— +17°, днём — +18— +23°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

Дзяжурны рэдактар Павел СІМАНАЎ. Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА.

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.

М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Індэкс 63129. Тыраж 45 000. Зак. 87.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-56; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел студэнцкай і школьнай моладзі – 68-25-93 аддзел інфармацыі, аглядальнікі – 68-29-26; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валянцін БАРЫСЕВІЧ, Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ, Аляксандр САЛАМАХА (першы нам.галоўнага рэдактара), Павел СІМАНАЎ (нам.галоўнага рэдактара, дырэктар агенцтва "ЧЗ-інфарм"), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Кузьма ШАПЛЫКА, Вольга ШАЎКО, Майя ШЭНДРЫК.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ